

Nr 34.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pensionsrätt i statens pensionsanstalt för personal vid de kungl. teatern; given Stockholms slott den 15 januari 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 januari 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för ecklesiastik- och handelsdepartementen anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, fråga om beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt för personal vid de kungl. teatern och om statens övertagande av de vid dessa teatrar förefintliga enskilda pensionskassornas tillgångar och förbindelser.

Föredraganden anför därvid följande.

Inledning.

Pensioneringen av kungl. teaterns (operans) personal — fränsett hovkapellet medlemmar, som äro delaktiga i statens pensionsanstalt — samt av personalen vid dramatiska teatern ombesörjes för närvarande av tre pensionskassor, nämligen de kungl. teaterns pensionsinrättning (understödsförening), kungl. teaterns (operans) arbetares pensionskassa (under-

stödsförening) samt kungl. dramatiska teaterns arbetares pensionskassa (understödsförening). Dessas verksamhet omfattar endast tjänstepensionering, ej familjepensionering.

I skrivelse den 14 december 1940 hemställde styrelsen för de kungl. teaternas pensionsinrättning, tillika styrelse för kungl. teaterns (operans) arbetares pensionskassa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för genomförande av tjänste- och familjepensionsreglering för de kungl. teaternas personal i enlighet med ett vid skrivelsen fogat förslag, som utarbetats av styrelsens ordförande med biträde av särskilda sakkunniga. Över förslaget infordrades yttranden från vissa myndigheter m. fl. Sedermera bemyndigade Kungl. Maj:t den 7 november 1941 chefen för finansdepartementet att tillkalla högst fyra utredningsmän med uppdrag att inom departementet biträda med fortsatt utredning av frågan om åvägabringande under statens medverkan av pensionsreglering för personal vid de kungl. teaternas. Med stöd av detta bemyndigande tillkallades den 3 december 1941 såsom utredningsmän revisionssekreteraren S. L. Hammarskiöld, regissören S. d'Ailly, förste aktuarien B. Kjellén och byråchefen H. Prawitz. Tillika uppdrogs åt Hammarskiöld att såsom ordförande leda utredningen.

Utredningen, som antagit benämningen *1941 års teaterpensionsutredning*, har den 12 maj 1942 avgivit betänkande med förslag till pensionsreglering för de kungl. teaternas personal. Vid betänkandet äro bland annat fogade dels förslag till vissa ändringar i reglementet för statens pensionsanstalt, vilket torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende såsom *bilaga A*, dels förslag till överenskommelser om statens övertagande av teaternas pensionskassors rörelse, vilka förslag torde få bifogas statsrådsprotokollet såsom *bilagor B—D*, dels ock en av byråchefen Prawitz utarbetad promemoria med försäkringstekniska beräkningar, vilken torde få i transumt bifogas såsom *bilaga E*.

Över teaterpensionsutredningens förslag ha utlåtanden avgivits av statskontoret, försäkringsinspektionen, statens pensionsanstalt, styrelserna för de kungl. teaternas och styrelserna för ifrågavarande pensionskassor.

Nuvarande anställnings- och pensionsförhållanden.

Angående teaterpersonalens anställningsförhållanden framgår av utredningsmännens betänkande i huvudsak följande.

Vid *operan* regleras anställnings- och avlöningsförhållandena genom allmänna bestämmelser i ett av Kungl. Maj:t den 23 april 1926 för operan fastställt reglemente. För körpersonalen, med undantag av kormästare, ävensom för balettpersonalen, med undantag av balettmästare, premiärdansörer och premiärdansörer, samt för den tekniska personalen ha särskilda bestämmelser därjämte givits i ingångna kollektivavtal.

Med undantag för den tekniska personalen skall envar, som vinner anställning vid operan, enligt de allmänna bestämmelserna fästas genom kontrakt. Alla kontrakt med undantag av dem, som upprättas med stipendiater eller

med för tillfället engagerade personer och gäster, skola upprättas för ett eller flera hela spelår. Kontrakten kunna ömsesidigt uppsägas minst 4 månader före utgången av spelår. Sker ej uppsägning inom fastställd tid, anses kontrakt förlängt för nästföljande spelår. Teaterledningen äger rätt att i förtid uppsäga kontrakt till upphörande för befattningshavare, som genom röstdefekt, kroppsfel eller dylikt blir olämplig för anställningen.

Avlöning utgår till medlemmar av tjänstemannastaten — varunder huvudsakligen inbegripes kontors- och annan ekonomipersonal samt i detta sammanhang jämväl balettmästare och kormästare — i form av fast lön, till aktör-, kor- och balettstaternas medlemmar i form av fast lön och tjänstgöringspengar, till ordinarie teknisk personal i form av fast lön och till extra sådan personal i form av timpenning.

Lönerna vid tjänstemannastaten äro icke fastställda för varje befattning utan utgå med individuella belopp för varje särskild tjänsteman. Detsamma är förhållandet med aktörernas samt premiärdansösernas och premiärdansörernas avlöningsförmåner, vilka äro synnerligen starkt differentierade och i allmänhet sjunka under de sista anställningsåren. Tjänstgöringspengarna, som kunna utgöra en icke oväsentlig del av lönen, utgå med skiftande belopp. Å viss del av lönen utgår till fast anställd personal för närvarande kristillägg enligt det s. k. ramavtalet.

Vid ledighet för sjukdom är viss rätt till sjukavlöning medgiven.

Beträffande *dramatiska teaterns* personal återfinnas allmänna bestämmelser rörande anställnings- och avlöningsförhållanden i ett av Kungl. Maj:t den 27 januari 1922 fastställt reglemente. För den tekniska personalen gälla dock i särskilt kollektivavtal intagna bestämmelser.

De av teaterns personal, vilka åtnjuta fast lön, skola enligt de allmänna bestämmelserna fästas genom kontrakt för helt spelår. Såsom ömsesidig uppsägningstid före kontraktstidens utgång gäller för skådespelare en tid av $5\frac{1}{2}$ månader, för kamrerare och kassörska 6 månader och för annan till tjänstemannastaten hänförlig befattningshavare 4 månader. Teaterledningen äger viss rätt till förtida uppsägning av befattningshavare vid längre tids otjänstbarhet.

Avlöning utgår till medlemmar av aktörs- och tjänstemannastaterna och till ordinarie teknisk personal i form av fast lön samt till extra teknisk personal i form av timpenning. För uppträdande å matiné kan tillkomma särskild ersättning. Aktörs- och tjänstemannalönerna äro differentierade på samma sätt som motsvarande löner vid operan.

Vid ledighet för sjukdom m. m. är viss rätt till sjukavlöning medgiven.

Vad i det föregående anförts har icke avseende å *teatercheferna*. Dessa förordnas av Kungl. Maj:t för viss tid, för närvarande två år i sänder, och åtnjuta lön jämte dyrtidstillägg och representationsersättning enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Såsom förut nämnts, ombesörja teaternas pensionskassor endast tjänstepensionering, ej familjepensionering. Ifråga om de nuvarande pensioneringsgrunderna innehåller utredningsmännens betänkande väsentligen följande.

Enligt stadgarna för *de kungl. teaternas pensionsinrättning* är envar, som vid operan eller dramatiska teatern innehar fast anställning å aktörs-, balett- eller korstaten eller innehar viss i stadgarna angiven fast anställning å tjänstemannastaten, berättigad och senast ett år efter vunnit anställning, d. v. s. ett år efter det anställningskontrakt trätt i kraft, skyldig att ingå såsom delägare i pensionsinrättningen. Den, som vinner anställning först sedan han uppnått så hög ålder, att 15 år icke återstå, till dess han uppnår den för rätt till

pension stadgade levnadsåldern, är dock ej skyldig att ingå såsom delägare i pensionsinrättningen.

Delägarna äro efter anställning och garanterad årsinkomst indelade i pensionsgrupper, och för varje sådan grupp är fastställd en viss huvudpension. Högsta huvudpensionsbelopp, 3,300 kronor, gäller för manlig aktör med en garanterad årsinkomst av minst 8,000 kronor och lägsta huvudpensionsbelopp, 1,300 kronor, för kvinnlig tjänsteman eller balettmedlem med en garanterad årsinkomst av mindre än 4,200 kronor. Rätt till pension med ett årligt belopp, som svarar mot huvudpensionen, inträder för delägare, som tillhört pensionsinrättningen minst 15 år och erlagt alla föreskrivna avgifter samt uppnått den för befattningen stadgade pensionsåldern. Denna växlar mellan 41 år, gällande för balettmedlem, och 60 år, gällande för befattningshavare å tjänstemannastaten.

Överstiger antalet tjänstår 15, utgår tilläggs pension. Det årliga tilläggsbeloppet, som utgår för varje tjänstår utöver 15, växlar mellan 130 kronor, gällande för aktörer med fast lön av 5,000 kronor eller därutöver, och 45 kronor, gällande för vissa balettmedlemmar.

Har delägare, som i förtid lämnat sin anställning vid teatern, under minst 15 år tillhört pensionsinrättningen, äger han rätt att mot erläggande av stadgade pensionsavgifter kvarstå såsom delägare. Vid avgång, som föranletts av att teaterstyrelse beslutat nedsättning i delägarrens löneförmåner eller helt och hållet vägrat att återanställa honom, kan även efter kortare tids delägar-skap, dock minst 5 år, pensionsinrättningens styrelse låta vederbörande kvarstå i kassan mot fortsatt fullgörande av därmed förenade skyldigheter, därvid den kvarstående vid uppnådd pensionsålder äger utbekomma avkortad pension. I andra fall än nu sagts äger delägare, som avgått ur tjänst, icke kvarstå som delägare i pensionsinrättningen men är, därest avgången är föranledd av nedsättning i löneförmånerna eller teaterstyrelsens vägran att återanställa honom, berättigad att återfå de avgifter, han erlagt till inrättningen. Vid förnyad anställning räknas icke de år till godo, för vilka avgifterna återbetalats.

Delägare, som på grund av behörigen styrkt, i tjänsten ådragen obotlig sjukdom blivit fullständigt oförmögen att tjänstgöra, är — under förutsättning att han under minst 10 år efter inträde i pensionsinrättningen innehaft fast anställning — berättigad att, intill dess han vid uppnådd pensionsålder kommer i åtnjutande av pension, uppbära årligt understöd med belopp, motsvarande pensionen. Understiger anställningstiden 15 år, reduceras dock understödet till $\frac{2}{3}$ av den pension, som 15 års anställning skulle betingat. Delägare, som drabbats av sådan sjuklighet, varom nyss nämnts, men icke är till understöd berättigad, kan dock, därest pensionsinrättningens styrelse prövar omständigheterna därtill föranleda, tilldelas ett visst årligt understöd.

Enligt särskild övergångsbestämmelse skall pensionstagare tillkommande pension tills vidare minskas med en tiondel av sitt belopp. Å pensionen utgår ej något dyrtidstillägg.

Teatercheferna äro icke i denna egenskap berättigade att ingå såsom delägare i pensionsinrättningen.

Vid utgången av spelåret 1940/41 utgjorde antalet vid operan och dramatiska teatern anställda befattningshavare med delägar-skap i omförmälda pensionsinrättning 195.

Enligt stadgarna för *kungl. teaterns (operans) arbetares pensionskassa* är envar, som innehar fast anställning vid operan av i stadgarna närmare angivet slag, pliktig att ingå såsom delägare i kassan. Delägarna äro uppdelade i fyra pensionsgrupper med årliga pensionsbelopp utgörande högst 1,140 och lägst 665 kronor.

Rätt till egenpension tillkommer delägare, som vid avgång ur tjänst uppnått 65 levnadsår och erlagt stadgade avgifter under minst 10 år. Delägare, som erlagt avgifter under minst 30 år, erhåller full pension. Annan delägare erhåller pension med så många trettiondedelar av full pension, som svarar mot det antal år, för vilka avgifter erlagts. Delägare kan under sjukdom av kassans styrelse tilldelas visst understöd, och vidare kan begravningshjälp utanordnas. Å pension eller understöd utgår ej något dyrtidstillägg.

Delägare, som avskedas eller eljest avgår från sin anställning före pensionsålderns inträde, får icke längre tillhöra kassan men äger, om avgången ej föranletts av tjänstefel, rätt att återfå erlagda avgifter, dock utan ränta.

Vid utgången av spelåret 1940/41 utgjorde antalet till operans arbetares pensionskassa anslutna personer 68.

Stadgarna för *kungl. dramatiska teaterns arbetares pensionskassa* äro utformade i nära anslutning till dem, som gälla för operans arbetare, och pensionsvillkoren äro desamma. Tillgångarna ha ännu icke nått sådan storlek, att kassan kunnat börja verkställa utbetalningar till delägarna. Vid utgången av spelåret 1940/41 utgjorde antalet till kassan anslutna personer 37.

Principerna för en pensionsreglering.

I *teaterpensionsutredningens* betänkande ha framhållits vissa omständigheter, som ansetts göra en reformering av pensionsförhållandena för operans och dramatiska teaterns personal påkallad. Sålunda har anförts, att relationen mellan tjänstepension och avlöning för teaterpersonalen i åtskilliga fall vore betydligt ogynnsammare än för statstjänstemän och andra befattningshavare med stalligt ordnad pensionering. Förhållandet åskådliggöres med en serie exempel på praktiskt möjliga fall, utvisande jämväl en stark ojämnhet — i de anförda fallen från 19 till 55 procent — i pensionens storlek, uttryckt i procent av avlöningen. Ytterligare ha utredningsmännen anmärkt, att pensionerna icke vore förenade med några tilläggsförmåner, som stode i förhållande till levnadskostnadernas växlingar, samt att familjepensionsrätt helt saknades.

Utredningsmännen ha vidare anført, att arbetsgivarna — kungl. teaterns aktiebolag och kungl. dramatiska teaterns aktiebolag — icke utan särskilda tillskott torde kunna gälda de merkostnader, som betingades av en rationellt ordnad pensionering, innefattande även familjepensionering och införande av rörliga pensionstillägg. En dylik omreglering av pensioneringen kunde därför enligt betänkandet icke åvägbringas utan statens bidrag. Att staten lämnade sin medverkan och garanti till teaterpersonalens pensionering ansåge utredningsmännen även motiverat med hänsyn till vissa andra omständigheter. Sålunda vore både operans och dramatiska teaterns verksamhet sedan länge i väsentlig grad beroende av statligt understöd i form av bidrag av lotterimedel. Därtill komme, att staten genom teaterstyrelsernas sammansättning förskaffat sig ett avgörande inflytande på ledningen av teatrarnas verksamhet. Dessutom hade statsverket redan vid flera tillfällen lämnat sin medverkan till pensionering av befattningshavare vid statsunderstödda institutioner, bland annat år 1938, då statens pensionsan-

stalt mot övertagande av hovkapellet pensionsinrättnings tillgångar och skulder omhändertagit pensioneringen av hovkapellet medlemmar och deras efterlevande.

I betänkandet har förordats, att teaterpersonalen anslutes till statens pensionsanstalt. Därvid har förutsatts, att pensionsanstaltens reglemente i princip skall göras tillämpligt å teaterpersonalen men att vid reglementet skall fogas ett särskilt kapitel, avseende denna personal och innehållande delvis ganska långt gående avvikelser från reglementets allmänna grunder.

Enligt förslaget skall anslutningen till pensionsanstalten omfatta hela den vid operan och dramatiska teatern fast anställda personalen. Utredningsmännen ha i fråga härom anfört:

Beträffande omfattningen av en pensionering genom statens pensionsanstalt synas några invändningar icke kunna resas mot en anslutning till pensionsanstalten av den till teatrarnas aktörs-, tjänstemanna-, kor- och balettstater hänförliga, fast anställda personalen. Att vid anslutning till statens pensionsanstalt av personal vid statsunderstödda institutioner arbetarpersonal ej medtagits, kan giva anledning till en viss tvekan, huruvida den vid operan och dramatiska teatern anställda tekniska personalen däremot bör anslutas till pensionsanstalten, då en del av denna personal i vissa avseenden kan jämföras med arbetare. Krav på en statligt organiserad arbetar-pensionering, som framställts av institutioner, vilka för sin verksamhet varit beroende av statligt understöd i minst samma utsträckning som vad fallet är med de kungl. teatrarnas, ha nämligen tidigare avisats. Därest det, trots faran för prejudicerande verkningar, likväl anses, att en statligt organiserad och garanterad pensionering bör ordnas genom statens pensionsanstalt beträffande de kungl. teatrarnas fast anställda arbetare, skulle det i varje fall kunna tänkas, att pensionsvillkoren för arbetarpersonalen borde regleras enligt särskilda bestämmelser, utformade i viss anslutning till bestämmelserna för statens arbetare men med iakttagande av försiktighet i fråga om avvikelser från de för pensionsanstaltens pensioneringsverksamhet gällande huvudprinciperna. Emellertid bör enligt utredningens mening de kungl. teatrarnas tekniska personal på grund av arten av dess åligganden icke jämföras med arbetare i vanlig bemärkelse. Detta gäller särskilt dem, vilka tjänstgöra såsom scen-, belysnings- eller attributarbetare. Vidare gäller, att teaterarbetaren även därtutinnan intager en särställning, att han i motsats till andra arbetare icke kan räkna med att få syssla enbart med vad till hans speciella yrkesgren hör utan också måste vara beredd att biträda även med helt andra göromål. Bland annat förekommer sålunda ofta och såsom en alldeles naturlig sak, att teknisk personal utför statisttjänst vid föreställningarna samt att exempelvis sömmerskor och skraddare vid sidan om sitt speciella yrke även fungera såsom påklädare. Speciella semester- och andra förmåner, som gälla för teatrarnas tekniska personal, utgöra enligt utredningens mening ytterligare belägg för ifrågavarande särställning. Någon anledning att icke hänföra även denna personal under statens pensionsanstalt synes därför icke föreligga, och utredningen har icke heller ansett sig böra föreslå några särbestämmelser för denna personal i förhållande till teatrarnas personal i övrigt.

En av utredningsmännen, *förste aktuarien Kjellén*, har i särskilt yttrande uttalat, att han, även om införande av stadganden, som avveke från de allmänna bestämmelserna i pensionsanstaltens reglemente, kunde ingiva be-

tänkligheter, likväl ansett sig kunna biträda de föreliggande förslagen därom i de fall, där de ifrågasatta bestämmelserna vore av den art, att de med stor sannolikhet ej skulle behöva komma i konflikt med de principer, som kunde förväntas bliva grundläggande för den allmänna revision av anstaltens reglemente, som med det snaraste syntes böra företagas.

Statskontoret har i sitt yttrande uttalat sig för att åtgärder vidtagas för en reformering av pensioneringssystemet för ifrågavarande personal. Förslaget om statens pensionsanstalts övertagande av pensioneringen har ämbetsverket förklarat sig biträda, dock endast under den förutsättning, att pensionsbestämmelserna utformades i så nära anknytning som möjligt till de allmänna huvudgrunder, på vilka anstaltens reglemente vore uppbyggt. *Statskontoret* har härvid erinrat, att längre gående avvikelser från dessa huvudgrunder vore ägnade att föregripa resultatet av den revision av anstaltens reglemente, som vore att emotse. Vad beträffar frågan om den tekniska personalens anslutning har *statskontoret* uttalat, att det kunde ifrågasättas, huruvida denna personal med hänsyn till dess jämställdhet med kategorien arbetare borde vinna delaktighet i pensionsanstalten. *Statskontoret* ville dock icke motsätta sig förslaget härom men hade ansett sig böra framhålla, att man i händelse av bifall till förslaget svårigen syntes kunna undvika konsekvenser beträffande andra likartade grupper av arbetstagare vid statsunderstödda företag.

Statens pensionsanstalt har förklarat sig i princip icke ha något att erinra mot den av utredningsmännen föreslagna anordningen att inordna teaterpersonalen under pensionsanstaltens reglemente. I fråga om det närmare genomförandet härav har pensionsanstalten gjort principuttalandet, att det såvitt möjligt borde undvikas att vid en tidpunkt, då en omarbetning av pensionsreglementet vore att motse, föregripa denna omarbetning genom att vid anslutning till pensionsanstalten av en ny, jämförelsevis begränsad personalgrupp sådan som den förevarande för gruppen i dess helhet meddela pensionsbestämmelser, som väsentligt avveke från de eljest för anstalten fastställda pensioneringsgrunderna. Enligt pensionsanstaltens mening borde i huvudsak andra avvikelser från pensionsreglementets huvudgrunder för närvarande icke medgivas än sådana, som direkt föranleddes av teaterpersonalens säregna anställningsförhållanden eller som med tämligen stor säkerhet kunde antagas icke föregripa en kommande revision av anstaltens reglemente.

Vad angår frågan om den tekniska personalens anslutning har pensionsanstalten anfört:

Med hänsyn till de av utredningen lämnade upplysningarna angående den ställning den tekniska personalen vid de kungl. teatrarna intager lärer ett beslut om denna personals anslutning till statens pensionsanstalt icke kunna fattas såsom ett ståndpunktstagande i fråga om pensionering av arbetare vid statsunderstödda institutioner. Visserligen torde ifrågavarande personalgrupp till viss del inrymma anställningshavare, som närmast äro att betrakta såsom arbetare, men ostridigt lärer vara, att gruppen jämväl omfattar personal, som svårigen kan hänföras under arbetarbegreppet i egentlig mening. I varje fall torde det på grund av förhållanden, som utredningen berört, möta svårig-

heter att här uppdraga en klar gräns mellan arbetarpersonal och andra anställningshavare. Härtill kommer, att anställningshavarna vid teatrarna kunna sägas i allmänhet stå staten närmare än många av de till anstalten nu anslutna befattningshavarna. På grund härav anser sig pensionsanstalten — om än med en viss tvekan — kunna godtaga utredningens förslag, att den tekniska personalen skall inordnas under i stort sett samma pensionsbestämmelser i reglementet för anstalten som den övriga teaterpersonalen.

Teaterpensionsutredningens förslag har lämnats utan erinran av försäkringsinspektionen och i princip jämväl av styrelserna för teaterbolagen.

Styrelserna för de kungl. teatrarnas pensionsinrättning och operans arbetarars pensionskassa ha biträtt förslaget och därvid tillkännagivit, att förslaget vid stämmor med delägarna i kassorna blivit av delägarna enhälligt godkänt.

Styrelsen för dramatiska teaterns arbetares pensionskassa har, med förmälan att kassans delägare beretts tillfälle taga del av förslaget, förklarat sig lämna detsamma utan erinran.

Departements-
chefen. Såsom i ärendet framhållits, kunna pensionsförhållandena för de kungl. teatrarnas personal icke anses vara på tillfredsställande sätt ordnade. En reglering av pensionsförhållandena är därför påkallad. Med hänsyn till de kungl. teatrarnas karaktär av statsunderstödda institutioner finner jag det skäligt, att staten lämnar sin medverkan till pensionsfrågans lösande genom att medgiva anslutning till statens pensionsanstalt, såsom tidigare skett beträffande hovkapellet medlemmar. På grund av vad i ärendet blivit upplyst om den tekniska personalens ställning och arbetsuppgifter anser jag hinder icke böra möta för genomförande av anslutningen även såvitt angår denna personal.

Jag tillstyrker således, att förslag förelägges riksdagen om tjänste- och familjepensionsreglering för de kungl. teatrarnas personal på grundval av anslutning till statens pensionsanstalt. Teaterpensionsutredningens författningsförslag innebär, att pensionsanstaltens reglemente skall göras tillämpligt för teaterpersonalen, varvid dock vissa undantagsregler skola gälla för denna personal. De sålunda föreslagna undantagsreglerna torde i det följande få upptagas till närmare behandling, i den mån erinringar framställts i yttrandena eller fråga är om avvikelser av principiell innebörd. I övrigt torde härinnan få hänvisas till författningsförslagets innehåll.

Pensionsålder, tjänstår m. m.

Beträffande de villkor för pensionsrättens inträde, som böra uppställas med avseende å befattningshavares levnadsålder samt anställningens varaktighet m. m., har teaterpensionsutredningen anfört:

Särskilt beträffande balettpersonalen gäller, att anställningen i många fall börjar redan före fyllda 18 år. För dylik anställningstid före 18-årsåldern har någon pensionsrätt icke ansetts böra förekomma. Först för spelår, som inträffar efter det befattningshavaren uppnått 18 år, skall pensionsrätt kunna

tillförsäkras och i anslutning därtill har i ett särskilt stadgande föreslagits, att tjänstårsberäkningen skall ske från och med det första spelår, för vilket pensionsrätt tillförsäkrats, vilket innebär ett undantag från reglementet för pensionsanstalten. Enligt detta äger nämligen befattningshavare räkna tjänstår allenast för den tid han efter fyllda 20 år innehaft pensionsberättigande befattning. Avvikelsen har ansetts motiverad med hänsyn till att förevarande befattningshavargrupper i stor utsträckning komma tidigt i tjänst men dessutom tidigt pensioneras, varför ett fastställande av minimiåldern till 20 år skulle innebära, att antalet för hel pension erforderliga tjänstår skulle behöva sättas lägre, än som kan anses lämpligt.

För undvikande av att den, som allenast för kortare tid erhåller anställning, skall komma i åtnjutande av pensionsrätt har föreslagits, att dylik rätt icke heller skall få tillförsäkras befattningshavare förrän han varit fast anställd under minst ett sammanhängande spelår. Ehuru förslaget sålunda innebär, att för tillförsäkrande av pensionsrätt första gången erfordras, att fast anställning skall ha förelegat under ett sammanhängande spelår, skall, sedan pensionsrätt en gång tillförsäkrats, all tjänstetid därefter, även del av spelår, tillgodoräknas för pension. För teaterchef föreslås, att pensionsrätt skall föreligga redan från tillträdet av befattningen.

I likhet med vad eljest allmänt gäller som villkor för pensionsrätt har föreslagits, att befattningshavare, vilkens befattning är att anse såsom bisyssla, icke må tillförsäkras pensionsrätt. Såsom exempel på sådana för närvarande befintliga befattningshavare må teaterläkaren anföras. Är viss stadigvarande verksamhet, som i och för sig är att betrakta såsom bisyssla, förenad med befattning, vilken ansetts böra grunda pensionsrätt, skola emellertid även löneförmånerna för bisysslan inräknas i den pensionsgrundande lönen.

Enligt statens pensionsanstalts reglemente äger den, som avgått från en befattning med pension och därefter erhåller annan befattning, i regel ej räkna tjänstår i den senare befattningen, och tjänstgöringen i den senare befattningen medför i regel ej heller några tjänste- eller familjepensionsförmåner. Utredningsmännen ha anført, att det vid teatrarna kunde vara en normal företeelse, att en befattningshavare efter uppnåendet av pensionsåldern i en befattning överginge till annan tjänst med högre pensionsålder. Exempel härå utgjorde aktör, som bleve regissör, och dansör, som överginge till att bli balettmästare. Utredningen har därför föreslagit, att möjlighet till erhållande av tjänste- och familjepension även för sådan senare tjänstgöring beredes. Med hänsyn dels till denna anordning och dels till den omständigheten, att vid teatrarna ofta kunde antagas uppkomma ett sammanträffande av tjänstepension och familjepension efter make, ha utredningsmännen vidare föreslagit införande av en särskild bestämmelse, enligt vilken det skall bero på Kungl. Maj:ts prövning, om och i vad mån samtidigt utgående pensioner i här avsedda fall skola minskas.

Utredningsmännens förslag i fråga om pensionsåldrarna innebär för flera personalgrupper en höjning, vidtagen i syfte att undvika alltför kraftig stegring av pensionskostnaderna. De högsta pensionsåldrarna äro enligt förslaget 65 och 63 år, gällande för manliga respektive kvinnliga befattningshavare tillhörande tjänstemannastaterna och den tekniska personalen. De lägsta pensionsåldrarna, 45 och 41 år, avse manlig respektive kvinnlig balettmedlem.

Det för hel tjänstepension erforderliga antalet tjänstår har i förslaget satts

jämförelsevis lågt för vissa personalgrupper. Sålunda skulle enligt förslaget endast erfordras 25 tjänstår för skådespelare, 22 tjänstår för manlig solist och skådespelerska samt 20 tjänstår för kvinnlig solist och för balettmedlem. I betänkandet har anförts:

Det för olika befattningar föreslagna antalet för hel pension erforderliga tjänstår har avvägrats så, att flertalet befattningshavare kan antagas erhålla hel pension. För skådespelare och skådespelerskor har tjänstårsantalet, 25 respektive 22 år, i förhållande till pensionsåldrarna, 60 respektive 55 år, satts relativt lågt. Anledningen härtill är den, att flertalet dylika befattningshavare för erhållande av anställning vid nationalscenen måst kvalificera sig vid enskilda teatrar, där pensionsrätt saknas, varefter de vid något högre levnadsålder komma i dramatiska teaterns tjänst. Av stadgarna för kungl. teaterns pensionsinrättning framgår också, att man ej kalkylerar med möjligheten av längre tjänstetider. Utredningen förutsätter emellertid att, därest ordnad pensionering mera allmänt skulle genomföras för enskilda teatrar, antalet för hel pension erforderliga tjänstår för skådespelare och skådespelerskor vid dramatiska teatern kommer att höjas.

Utredningsmännens förslag att, där innehavare av med pensionsrätt förenad befattning jämväl innehar en bisyssla vid teatern, löneförmånerna för denna skola inräknas i den pensionsgrundande lönen, har *statens pensionsanstalt* förklarat sig icke biträda för det fall att bisysslan är fristående utan endast under förutsättning att de med densamma förenade arbetsuppgifterna åligga befattningshavaren i hans egenskap av innehavare av den med pensionsrätt förenade befattningen.

Departements-
chefen.

Statens pensionsanstalts erinran i fråga om tillgodoräknanDET av bisyssla synes befogad. I övrigt finner jag icke anledning till erinran mot utredningsmännens förslag i förevarande delar.

Tjänstepensionsbelopp och tjänstepensionsavgifter.

Beträffande tjänstepensionsunderlagen har *teaterpensionsutredningen* föreslagit, att dessa sättas i relation till de individuella lönerna och icke, såsom eljest enligt reglementet för statens pensionsanstalt eller enligt allmänna tjänstepensionsreglementet sker, fastställas till särskilda, för olika slag av befattningar bestämda belopp. Anledningen härtill har enligt betänkandet varit, att lönerna i många fall, företrädesvis i fråga om aktörer och solister, icke vore knutna till befattningarna som sådana utan i stället betingade av den personliga förmågan, så att även mycket betydande löneförändringar för en befattningshavare kunde förekomma, utan att man kunde anse, att denne erhölet en ny befattning. I betänkandet har vidare anförts:

Enligt § 23 reglementet för statens pensionsanstalt är, där ej annorlunda stadgas, tjänstepensionsunderlaget i princip lika med $\frac{2}{3}$ av minimiårsavlönningen i befattningens högsta lönegrad.

För teaterns befattningshavargrupper kunna pensionsunderlagen icke utan en viss omräkning på angivet sätt ställas i relation till lönen. Sålunda äro de kontraktsevenliga förmånerna — lön, tjänstgöringspengar, förmån av

fri bostad och värme — icke utan vidare lämpade som utgångspunkt, enär å de kontanta förmånerna utgå tillägg, beräknade efter för olika personalgrupper skiljaktiga grunder, vilka dessutom väsentligt avvika från grunderna för motsvarande tillägg på statligt reglerade löner och pensioner. Utredningen har därför måst finna särskilda regler för bestämmande av pensionsunderlagen för dessa befattningshavare, och den har därvid sökt utforma dessa regler så, att tjänstepensionsförmånerna för en befattningshavare vid teatern bli så vitt möjligt desamma som för en statstjänsteman i Stockholm med samma totala löneförmåner som den teateranställdes.

Det har synts utredningen lämpligt, att man vid beräkningen av tjänstepensionsunderlaget utgår från lönen, inklusive alla rörliga tillägg, och — för erhållande av en av levnadskostnadernas växlingar i stort sett oberoende bottenlön — från denna bruttolön drager icke de faktiska tilläggen utan i stället de tillägg, som efter vissa enhetligt fastställda normer kunna beräknas ingå i lönen. Utredningen har därvid ansett ligga närmast till hands att föreslå, att detta avdrag skall beräknas efter samma grunder som de rörliga tilläggen å löner, som utgå enligt civila avlöningsreglementet. Av praktiska skäl synas pensionsunderlagen böra bestämmas för varje spelår, och skall sålunda vid beräkningen av tjänstepensionsunderlaget för visst spelår enligt utredningens förslag årsavlöningen läggas till grund, sedan densamma jämte därå utgående tillägg minskats med de rörliga tillägg och kristillägg, som skulle ha ingått i löneförmånerna, om dessa utgått enligt civila avlöningsreglementet. I förenklingssyfte föreslås, att samtliga tillägg härvid skola beräknas efter de regler för rörliga tillägg och kristillägg, som varit gällande under sista kvartalet av det näst föregående spelåret.

Sedan man sålunda kommit fram till det belopp, i förslaget kallat årsavlöningens grundbelopp, vilket kan anses utgöra en motsvarighet till en statstjänstemans fasta avlöning, gäller det att ställa tjänstepensionsunderlaget i sådant förhållande till detta grundbelopp, att pensionsförmånerna bli desamma för den teateranstälde och för statstjänstemannen. Härvid har man att beakta, dels att statstjänstemannens tjänstepensionsunderlag regelmässigt bestämts till $\frac{2}{3}$ av den slutavlöning, som för den statliga befattningen skulle ha gällt, om befattningshavaren tjänstgjort å ort, tillhörande ortsgrupp C, och dels att å statstjänstemannens pension utgår rörligt tillägg, bestämt i förhållande till 1935 års levnadskostnadsnivå, under det att å pension från statens pensionsanstalt utgår dyrtidstillägg, avvägt i förhållande till 1914 års nivå och därför bestämt efter ett procenttal, som ligger ungefär 12 enheter högre än procenttalet för rörligt tillägg. Det är vidare att märka, att statstjänstemannens pensionsunderlag fastställs i förhållande till befattningens slutavlöning, således med inräknande av alla ålderstillägg, medan pensionsunderlaget för den teateranstälde, för vilken på förhand bestämda ålderstillägg i allmänhet ej finnas fastställda, får beräknas efter den avlöning, som för ögonblicket gäller.

Den för statstjänstemän i Stockholm (ortsgrupp I) gällande relationen mellan tjänstepensionsunderlag och avlöning åskådliggöres i efterföljande tabell, som även visar, huru förhållandet mellan pensionsunderlag och avlöning är olikartat allt efter som den för tillfället uppburna avlöningen utgör begynnelselönen eller slutlönen i respektive lönegrad.

Löneklass	Lön å I-ort kronor	Tjänstepensionsunderlag, kronor, som svarar mot vidstående lön, om denna är		Tjänstepensionsunderlag i procent av lönen, om denna är	
		slutlön	begynnelselön	slutlön	begynnelselön
A 6	3,465	1,884	2,280	54.4	65.8
A 9	4,023	2,184	2,616	54.3	65.0
A 12	4,590	2,484	3,072	54.1	66.9
A 15	5,346	2,916	3,768	54.5	70.5
A 18	6,414	3,528	4,500	55.0	70.2
A 21	7,668	4,236	5,124	55.2	66.8
A 24	9,030	5,124	6,036	56.7	66.8
A 27	10,515	6,036	7,020	57.4	66.8
A 30	12,000	7,020	8,016	58.5	66.8
A 33	13,500	8,016	8,580	59.4	63.6

Med utgångspunkt från dessa siffror och under beaktande av att hel tjänstepension av utredningen föreslås skola regelmässigt motsvara icke det högsta pensionsunderlag, som gällt för befattningshavaren, utan, såsom nedan närmare skall beröras, medeltalet av pensionsunderlagen under de 10 spelår, då underlagen varit högst, har utredningen funnit sig böra förordna, att tjänstepensionsunderlaget bestämmes till 55 procent av avlöningens grundbelopp.

I § 23 pensionsanstaltens reglemente har tjänstepensionsunderlaget maximerats till 6,000 kronor. Detta maximibelopp har stått orubbat allt sedan pensionsreglementets ikraftträdande den 1 januari 1920. Vid nämnda tidpunkt gällde enligt civila pensionslagen samma maximigräns för statstjänstemän, men för dessa har gränsen sedermera höjts. Enligt allmänna tjänstepensionsreglementet är högsta förekommande tjänstepensionsunderlag 10,920 kronor. Utredningen har funnit det enligt pensionsanstaltens reglemente nu gällande högsta pensionsunderlaget för lågt för förevarande befattningshavare, av vilka en del åtnjuta höga löner, och föreslår därför, att tjänstepensionsunderlaget för teaterns personal maximeras till 8,000 kronor.

Vid beräkning av tjänstepensionens belopp brukar som regel utgångspunkten utgöras av det tjänstepensionsunderlag, som gäller vid tiden för avgången. En dylik regel är givetvis i allmänhet lämplig, enär slutlönen brukar utgöra den högsta lön, som vederbörande under sin tjänstetid erhållit. Enär emellertid, vad teaterns personal beträffar, lönekurvan för ett flertal befattningshavare starkt faller mot slutet av anställningstiden och en pension, beräknad efter det senaste pensionsunderlaget, därför skulle ställa sig mindre förmånlig, har utredningen i stället föreslagit, att beloppet av hel tjänstepension i princip skall utgöra medeltalet av de tio högsta tjänstepensionsunderlag, som vederbörande under sin tjänstetid uppnått.

Utredningen har härefter beträffande frågan om beräkning av tjänstepensionsunderlag och tjänstepensionsbelopp för teaterchef anfördt:

Teatercheferna förordnas av Kungl. Maj:t för viss tid, för närvarande för två år i sänder, varunder lön åtnjutes efter av Kungl. Maj:t fastställda grunder. Lönerna utgå för närvarande till operachefen med 23,000 kronor jämte dyrtidstillägg enligt bestämmelserna för statens oregerade verk samt till chefen för dramatiska teatern med 25,000 kronor, med rätt för vederbörande att å ett belopp av 5,000 kronor erhålla kristillägg enligt det s. k. ramavtalet.

Ifråga om tjänstepensionsunderlaget får utredningen föreslå, att detta, lika för båda teaterchefsbefattningarna, fastställes till samma belopp, som ovan för personalen föreslagits såsom högsta pensionsunderlag, eller 8,000 kronor.

För de befattningshavare i statens tjänst, som tillsätts medelst förordnande på viss tid, gälla beträffande beräkning av tjänstepension vissa särbestämmelser. Sålunda äger dylik befattningshavare erhålla hel pension, därest förordnandetjänsten av honom innehafts minst 12 år i oavbruten följd eller han avgått på grund av olycksfall i tjänsten. Vid avgång under andra förutsättningar äger han i regel erhålla avkortad pension, som beräknas på sådant sätt, att pensionsunderlaget minskas med $\frac{1}{160}$ för varje full fjärdedel av år, varmed tjänstetiden understiger 12 år, dock med högst $\frac{24}{160}$.

Med hänsyn framför allt till önskvärdheten av att för teaterchefsbefattning kunna påräkna även person, som icke skulle äga tillgodoräkna sig någon föregående tjänstgöring i anställning med statligt ordnad pensionering, synas starka skäl tala för att förordnandepensionsformen kommer till användning jämväl för teatercheferna. Utredningen vill härvid också peka på att dessa befattningar torde medföra stora personliga påfrestningar, och att teatercheferna som regel knappast torde inneha sina förordnanden under någon längre tid.

Bestämmelserna om förordnandepension torde emellertid icke utan vissa modifikationer kunna göras tillämpliga å teaterchef. De befattningshavare, som åtnjuta förordnandepension enligt allmänna tjänstepensionsreglementet, tillsätts i regel medelst förordnande för sex år. Enär sålunda, om förordnandet icke skulle förnyas, befattningshavaren åtminstone i allmänhet skulle kunna tillgodoräkna sig sex tjänstår för pension såsom förordnandetjänsteman, föreligger beträffande dylika befattningshavare icke något behov av att såsom förutsättning för avkortad pension krav skulle uppställas på ett visst minsta antal tjänstår. För teatercheferna är emellertid förhållandet annorlunda, enär dessa befattningshavare bruka förordnas för allenast två eller tre år i sänder. Utredningen har därför beträffande teaterchef ansett sig böra föreslå, att genast börjande tjänstepension icke skall utgå, om teaterchef av annan anledning än olycksfall i tjänsten eller sjukdom avgått från förordnande av kortare varaktighet än sex år.

Beträffande reduktionen av genast börjande tjänstepension för teaterchef i fall då antalet tjänstår understiger 12 ha utredningsmännen, med hänvisning till den för sjukpension vanliga minimigränsen — $\frac{3}{4}$ av hel pension — föreslagit, att reduktionen skall ske med högst $\frac{40}{160}$, d. v. s. till lägst $\frac{3}{4}$.

Enligt utredningsförslaget skall befattningshavare erlagga årlig tjänstepensionsavgift med 3.5 procent av årsavlöningsens grundbelopp, vartill skall komma en lika stor avgift från huvudmannen. Dessa beräkningar förutsätta, att kostnaderna för tjänstepension jämte dyrtidstillägg motsvarande 1935 års levnadskostnadsnivå skola till lika delar bestridas av befattningshavaren, huvudmannen och staten.

Statskontoret har framställt erinringar mot ifrågavarande förslag i vad angår dels fastställande jämväl för andra befattningshavare än aktörer och solister av personliga, med årsavlönningen varierande tjänstepensionsunderlag, dels beräkning av tjänstepensionsunderlaget till 55 procent av årsavlöningsens grundbelopp, dels ock höjning till 8,000 kronor av det eljest enligt reglementet för statens pensionsanstalt gällande högsta underlaget av 6,000 kronor. Statskontorets yttrande har i dessa delar väsentligen följande innehåll.

Statskontoret kunde icke förorda, att för teaterpersonalen skulle fastställas personliga, i förhållande till den åtnjutna avlöningen avpassade tjänstepensionsunderlag. Därest teaterpersonalen ansåges böra vinna delaktighet i pen-

sionsanstalten, innan ännu den avsedda revisionen av anstaltens reglemente hunnit slutföras, syntes det vara förtjänt att lagas under övervägande om icke — åtminstone såsom en interimistisk anordning — genom en ytterligare påbyggnad av det nuvarande antalet pensionsklasser vissa normerande lönegrupper skulle kunna tillskapas, vilka kunde tjäna såsom utgångspunkt för fixerandet av de olika tjänstepensionsunderlagen. Under alla förhållanden syntes antydde sätt för bestämmande av tjänstepensionsunderlagen kunna tillämpas med avseende å teaternas tjänstemän, medlemmar av kor- och balettstaten samt den tekniska personalen.

I fråga om aktörer och solister syntes, såsom utredningen framhållit, föreliggande mera speciella förhållanden, enär deras avlöningar ävensom anställningstiderna vore underkastade betydligt större växlingar allt efter vederbörandes konstnärliga kapacitet. Det syntes fördenskull icke kunna förnekas, att större svårigheter skulle uppstå för ävägbringande av en rättvis avvägning mellan pension och lön, därest mera schematiska grunder för bestämmande av tjänstepensionsunderlagen skulle komma till användning. Trots de starka principiella betänkligheter, som kunde resas mot utredningens förslag om personliga tjänstepensionsunderlag, ville statskontoret icke motsätta sig ett genomförande för ifrågavarande anställningshavares vidkommande av detta förslag. Statskontoret ansågo dock, att tjänstepensionsunderlaget borde bestämmas till 50 procent av årsavlöningsens grundbelopp i stället för 55 procent, såsom av utredningen föreslagits. Därest den pensionsgrundande avlöningen beräknades till medeltalet av avlöningarna under de tio spelår, då vederbörande åtnjutit den högsta avlöningen, syntes nämligen enligt statskontorets mening nyssnämnda medelavlönning närmast motsvara slutlönen för en statlig tjänsteman. Med utgångspunkt härifrån skulle vid tillämpning av det av utredningen förordade procenttalet den teateranställdes tjänstepension uppgå till större belopp än som kunde anses motiverat för ernående av syftet med den föreslagna anordningen, nämligen att anställningshavaren skulle komma i åtnjutande av ungefärligen lika stora pensionsförmåner som en statstjänsteman i Stockholm med samma totala löneförmåner.

Även om det enligt pensionsanstaltens reglemente gällande högsta pensionsunderlaget av 6,000 kronor kunde synas väl lågt i förhållande till lönerna för vissa till pensionsanstalten redan anslutna befattningshavare, hade någon höjning av detta underlag hittills icke vidtagits. Enligt statskontorets mening saknades därför anledning att enbart för den begränsade kategori anställningshavare, varom här vore fråga, göra ett avsteg från reglementets bestämmelser på denna punkt.

Två av statskontorets ledamöter ha i avgiven reservation förklarat sig icke vilja avstyrka utredningens förslag om enhetliga bestämmelser angående personliga, med årsavlönningen varierande tjänstepensionsunderlag. Reservationen har i denna del följande innehåll.

Reservanterna hade funnit sig kunna, vad anginge solister och aktörer, utan större betänkligheter biträda pensionsutredningens förslag, att för befattningshavarna skulle tillämpas personliga, med årsavlönningen varierande tjänstepensionsunderlag, dock med den jämkning av pensionsunderlagets storlek i förhållande till lönen, som av statskontoret föreslagits (från 55 till 50 procent). Frågan om en tillämpning av utredningens förslag å teaternas övriga personal hade däremot förefallit tveksam. Inom dessa senare personalgrupper — baletten, korperspersonalen, tjänstemännen och den tekniska personalen — vore lönerna icke i lika hög grad varierande vare sig befattningshavarna emellan eller för den enskilda befattningshavaren under anställningstiden.

Det hade därför synts önskvärt, att en med nu gällande grunder mera överensstämmande metod för tjänstepensionsunderlagens bestämmande kunde komma till användning i dessa fall. Vid ett närmare övervägande hade reservanterna emellertid kommit till den uppfattningen, att det överhuvudtaget med hänsyn till nu rådande anställningsförhållanden vid teatrarna knappast vore möjligt att komma till en bättre lösning av frågan om pensionsunderlagens avvägning än den utredningen föreslagit. Med hänsyn härtill och då den förordade 50-procentsrelationen mellan tjänstepensionsunderlaget och medeltalslönen knappast syntes komma att föregripa den allmänna omprövning av bestämmelserna i hithörande avseende, som komme att ske vid en revision av nu gällande reglemente, hade reservanterna i nuvarande situation ansett sig icke böra avstyrka utredningens förslag om enhetliga bestämmelser i fråga om tjänstepensionsunderlagens avvägning.

Statens pensionsanstalt har biträtt utredningsmännens ifrågavarande förslag utom vad angår beräkandet av tjänstepensionsunderlaget till 55 procent av årsavlönings grundbelopp. Vad först angår förslaget om tillämpning av personliga tjänstepensionsunderlag har pensionsanstalten väl anmärkt, att det vore önskvärt, att en enklare och med nu gällande grunder mera överensstämmande metod för bestämmande av underlagen kunde komma till användning. Anstalten har också berört olika tänkbara möjligheter till jämkningar, närmast vad angår andra personalgrupper än solister och aktörer. Emellertid har anstalten, med hänvisning till därmed förenade tekniska svårigheter samt till önskvärdheten av enhetlighet i bestämmelserna för teaterpersonalen, förklarat sig icke vilja motsätta sig utredningsförslaget i denna del.

Pensionsanstalten har föreslagit, att reglerna om beräkande av årsavlönings grundbelopp kompletteras med bland annat en föreskrift, att i årsavlönningen ej inräknas ersättning för begagnande av egna kläder, inkomst av recettföreställning, tillfälligt arvode för översättning eller renskrivning, ersättning för övertidsarbete, särskild ersättning för uppträdande å matinéföreställning eller därmed jämförlig inkomst.

Beträffande det procenttal, efter vilket tjänstepensionsunderlaget bör beräknas i förhållande till årsavlönings grundbelopp, har pensionsanstalten, av liknande skäl som statskontoret, tillstyrkt, att procenttalet bestämmes till 50.

Vad åter angår den av utredningen föreslagna höjningen av gränsen för tjänstepensionsunderlaget för teaterpersonalen till 8,000 kronor, har pensionsanstalten anfört, att en sådan höjning visserligen icke kunde anses påkallad med hänsyn till för nämnda personal gällande särskilda förhållanden men att den nu gällande, från 1907 års civila pensionslag hämtade maximigränsen otvivelaktigt vore att anse som föråldrad, i följd varav det syntes kunna förutsättas, att en motsvarande höjning vore att motse för åtminstone en del av övriga till anstalten anslutna befattningshavare i samband med en kommande översyn av pensionsreglementet.

I anslutning till sitt förenämnda ändringsförslag har pensionsanstalten förordat, att befattningshavares tjänstepensionsavgift såväl som huvudmansavgiften bestämmes till 3.25 procent av årsavlönings grundbelopp.

Teatrarnas styrelser ha förklarat sig förutsätta, att statsverket ställer medel till förfogande för bestridande av de årsavgifter, som enligt förslaget skola erläggas av teaterbolagen såsom huvudmän.

Departement-
chefen.

Den av teaterpensionsutredningen förordade metoden att fastställa personliga, med årsavlöningen växlande tjänstepensionsunderlag skiljer sig från de nuvarande grunderna i reglementet för statens pensionsanstalt och lär icke kunna antagas få någon allmännare användning vid en översyn av reglementet. Såsom pensionsanstalten och reservanterna i statskontoret anfört, möta emellertid sådana svårigheter för en sakligt tillfredsställande och enhetlig pensionsreglering för teaterpersonalen i närmare anslutning till pensionsreglementet, att utredningens förslag i denna del synes få godtagas. Av skäl, som statskontoret och pensionsanstalten anfört, bör emellertid tjänstepensionsunderlaget för annan befattningshavare än teaterchef bestämmas till 50 i stället för i betänkandet föreslagna 55 procent av årsavlöningens grundbelopp.

Vad pensionsanstalten anfört rörande vissa särskilda förmånens uteslutande vid beräkning av årsavlöningens grundbelopp synes böra beaktas vid bestämmelsernas slutliga utformning.

Förslaget om bestämmande av högsta pensionsunderlaget till 8,000 kronor, eller 2,000 kronor högre än det i pensionsanstaltens reglemente fastställda maximum av 6,000 kronor, har motiverats med att sistnämnda belopp anses vara alltför lågt i förhållande till de löner, som i en del fall kunna förekomma vid teatrarna. Då maximibeloppet 8,000 kronor, vilket understiger det högsta i allmänna tjänstepensionsreglementet medgivna underlaget, synes skäligt och dess fastställande för teaterpersonalen icke torde medföra några olägliga konsekvenser för den blivande revisionen av pensionsanstaltens reglemente, biträder jag utredningsmännens förslag.

Vad i betänkandet föreslagits om beräkning av tjänstepension för teaterchef har icke föranlett erinran i yttrandena och giver ej heller anledning till erinran från min sida.

Befattningshavares tjänstepensionsavgift och huvudmannens årsavgift böra i enlighet med pensionsanstaltens förslag bestämmas till 3.25 procent av årsavlöningens grundbelopp. Till huvudmansavgifterna bör hänsyn tagas vid beräkning av de bidrag av lotterimedel, som tillerkännas teatrarna.

Förtidspension m. m.

I betänkandet har *teaterpensionsutredningen* föreslagit införande av vissa särskilda bestämmelser för teaterpersonalen angående förtidspension, sjukpension och uppskjuten tjänstepension.

Enligt allmänna tjänstepensionsreglementet må befattningshavare, som tidigast fem år före pensionsålderns inträde frivilligt avgår ur tjänst, kunna av Kungl. Maj:t medgivas rätt att under vissa förutsättningar komma i åt-

njutande av förtidspension, som under tiden tills pensionsåldern uppnått utgår med viss avkortning och därefter med samma belopp som ålderspension. För tiden intill pensionsåldern skall förtidspensionen minskas med $\frac{1}{180}$ eller, där för hel pension erfordras 25 tjänstår, $\frac{1}{150}$ för varje full eller påbörjad fjärdedel av år, som vid avgången återstod till pensionsåldern. Någon direkt motsvarighet till detta stadgande finnes icke i reglementet för statens pensionsanstalt. För de flesta till anstalten anslutna befattningshavarna är visserligen möjlighet lämnad att i händelse av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga högst fem år före pensionsåldern frivilligt avgå med rätt till genast börjande pension. Denna blir dock ganska starkt avkortad. Vid avgång 5 år före pensionsåldern blir pensionen allenast ungefär $\frac{2}{3}$ av vad den skulle blivit vid kvarstående i tjänst till pensionsåldern.

Med hänsyn särskilt till den höjning av pensionsåldrarna, som föreslagits, har teaterpensionsutredningen förordat, att teaterpersonalen, utom teaterchef, skall kunna komma i åtnjutande av förtidspension bestämd i viss anslutning till allmänna tjänstepensionsreglementets grunder. I fråga härom anföres i betänkandet:

Förtidspensionen har för teaterpersonalen — i likhet med vad som i viss utsträckning är fallet i fråga om statliga befattningshavare — huvudsakligen avsetts att bli tillämplig vid sådana fall av sjukdom, invaliditet eller arbetsoförmåga, där de för erhållande av vanlig sjuk- eller invalidpension uppställda, relativt stränga kraven på otjänstbarhet icke äro uppfyllda. Sålunda skulle förtidspension kunna tänkas förekomma exempelvis för solist vid partiell röstinvaliditet eller för skådespelare vid minnesdefekt, i vilka fall prestationsförmågan kan ha i hög grad nedgått, utan att likväl förutsättning för beviljande av sjukpension föreligger. Framför allt torde man alltså kunna räkna med att förtidspension såsom ersättning för sjukpension kommer att tillämpas beträffande den personal vid de kungl. teatrarna, som på grund av uppträdande å scen eller eljest i särskilt hög grad måste besitta frisk fantasi och vitalitet. För dessa befattningshavare böra icke uppställas samma villkor för erhållande av förtidspension, som i allmänhet gälla enligt allmänna tjänstepensionsreglementet. Enligt sistnämnda reglemente gäller i regel såsom förutsättning, att vederbörande innehar minst det antal tjänstår, som erfordras för hel pension. För vissa beställningshavare vid försvarsväsendet med låg pensionsålder erfordras emellertid icke för rätt till förtidspension det för hel tjänstepension behövlige antalet tjänstår. Förtidspension skulle nämligen, om fullt antal tjänstår skulle erfordras, överhuvud taget icke kunna ifrågakomma för dylika beställningshavare, beträffande vilka möjlighet till förtidsavgång ur såväl statens som personalens synpunkt ansetts alldeles särskilt önskvärd. Enär icke heller beträffande ifrågavarande teaterpersonalgrupper förtidspensionen skulle fylla sin uppgift, därest för erhållande av pensionen skulle krävas för full tjänstepension erforderligt antal tjänstår, har utredningen funnit antalet tjänstår lämpligen böra bestämmas till $\frac{3}{5}$ av det för hel tjänstepension erforderliga antalet. Beträffande återigen de befattningshavare vid de kungl. teatrarna, som tillhöra tjänstemannastaten och den tekniska personalen, synas några särbestämmelser med avseende å erforderligt antal tjänstår icke vara behövlige. I fråga om dessa befattningshavare skulle alltså för förtidspension krävas samma antal tjänstår som för full tjänstepension. Såsom förutsättning för beviljande av förtidspension gäller enligt förslaget, att avgången icke får vara stridande mot teaterns intressen.

Såsom av det ovanstående framgår, ha bestämmelserna om förtidspension åtminstone för vissa grupper gjorts väsentligt förmånligare än enligt allmänna tjänstepensionsreglementet därigenom att kravet på fulla tjänstår bortfallit. Det har därför ansetts riktigt, att de i gengäld göras mindre förmånliga i annat avseende. Utredningen har därför föreslagit, att reduktion av pensionen skall äga rum ej blott innan pensionsåldern uppnåtts utan även därefter.

Huvudsakligen i förenklingssyfte har föreslagits, att minskningen, oberoende av det för full tjänstepension erforderliga antalet tjänstår, skall utgöra $\frac{1}{200}$ för varje full eller påbörjad fjärdedel av år, som återstår till pensionsålderns inträde.

Utredningen föreslår i övrigt, att det, liksom enligt allmänna tjänstepensionsreglementet, skall ankomma på Kungl. Maj:t att medgiva rätt till förtidspension. Härigenom erhålles en garanti för att missbruk av denna för personalen fördelaktiga pensioneringsform icke sker.

För rätt till sjukpension vid avgång till följd av sjukdom, som icke ådragits i tjänsten, förutsättes enligt stadgande i § 18 i statens pensionsanstalts reglemente, att befattningshavaren under fem på varandra följande år varit oförmögen att tjänstgöra under sammanlagt mer än $\frac{1}{6}$ av tjänstetiden ävensom att denna oförmåga befinnes vara för framtiden bestående. Utredningsmännen ha framhållit, att dessa regler vore anpassade efter det förhållandet, att befattningshavaren vore fortlöpande anställd och under tiden för sjukdomen komme i åtnjutande av sjukavlöning. Då emellertid teaterpersonalen icke kunde påräkna att vid sjukdom få kvarstå i tjänst så lång tid, som förutsattes för stadgandets tillämpning, ha utredningsmännen förordat införande av en särbestämmelse om sjukpensionering för denna personal. Bestämmelsen, som i det väsentliga överensstämmer med ett stadgande i allmänna tjänstepensionsreglementet, innebär, att befattningshavare vid avgång skall äga rätt till genast börjande tjänstepension, om han därvid till följd av sjukdom, vanförhet, lyte eller nedsatt arbetsförmåga finnes vara för framtiden förhindrad att behörigen sköta sin tjänst.

I betänkandet har vidare framhållits, att metoden för beräkning av uppskjuten tjänstepension enligt pensionsanstaltens reglemente i allmänhet för den förtidsavgångne vore mindre förmånlig än metoden för beräkning av den häremot svarande förmånen, tjänstelivränta, enligt allmänna tjänstepensionsreglementet. Den uppskjutna pensionen beräknades nämligen enbart på befattningshavarens egna avgifter, varför han ginge förlustig icke endast statens utan även huvudmannens bidrag. På grund härav komme den uppskjutna pensionen att motsvara allenast omkring $\frac{1}{3}$ av vad som verkligen intjänats. Då det kunde förväntas, att bestämmelserna om uppskjuten pension i pensionsanstaltens reglemente framdeles komme att omarbetas och bringas i större överensstämmelse med bestämmelserna i allmänna tjänstepensionsreglementet, hade utredningen ansett sig kunna föreslå regler för beräkning av uppskjuten pension, som i större utsträckning än de nu gällande tillgodosåge befattningshavarnas intressen. En ytterligare anledning till skiljaktiga bestämmelser låge däri, att förtidsavgång vid teatrarna icke vore eller kunde antagas bli någon ovanlig företeelse. Ej heller kunde dylika förtidsavgångar anses olämpliga, eftersom det utbyte av arbetskrafter mellan de kungl.

teatrarna och enskilda sådana, som härigenom befordrades, säkerligen lände till gagn för teaterverksamheten.

Beträffande de ifrågasatta reglerna ha utredningsmännen anfört:

Då enligt reglementet för pensionsanstalten i vissa särskilda fall en metod för beräkning av uppskjuten pension förekommer, som ger ungefär samma resultat som bestämmelserna i allmänna tjänstepensionsreglementet, har utredningen funnit lämpligt föreslå, att denna metod generellt kommer till tillämpning för teatrarnas del. Metoden, som enligt pensionsanstaltens reglemente skall användas i det fall, att avgång föranletts av befattnings indragning, innebär i själva verket, att den uppskjutna pensionen försäkringstekniskt beräknas efter samtliga de avgifter, som förutsättas ha erlagts, således även statens och huvudmannens. Utredningen föreslår dock en kompletterande bestämmelse, enligt vilken, om antalet tjänstår understiger det för hel pension erforderliga antalet, den beräknade uppskjutna pensionen skall på visst sätt minskas i förhållande till antalet felande tjänstår. Enligt det nu gällande civila tjänstepensionsreglementet, varifrån bestämmelsen hämtats, skall reduktionen utgöra 2 procent för varje felande tjänstår. Med hänsyn till det i fråga om teatrarnas personal starkt differentierade kravet på antalet tjänstår för full pension har reduktionstalet för denna personal satts i viss relation till det för full pension erforderliga antalet tjänstår. Erfordras 30 tjänstår för full pension, innebär sålunda regeln, att reduktionen för varje år blir 2 procent ($\frac{2}{5} : 30 = \frac{1}{75}$). Om 20 tjänstår erfordras, blir reduktionsprocenten 3 ($\frac{2}{5} : 20 = \frac{3}{100}$).

Reduktion för felande tjänstår skall dock enligt förslaget icke ske vid beräkning av uppskjuten tjänstepension för den, som utan rätt till genast börjande tjänstepension avgått från befattning såsom teaterchef. Undantaget har enligt motiven föranletts närmast därav att bestämmelserna om beräkning av uppskjuten tjänstepension ansetts eljest leda till alltför ofördelaktigt resultat i fall då teaterchef tidigare innehåft pensionsberättigande befattning och på grund av teaterchefsförordnandet lämnat även denna befattning med rätt allenast till uppskjuten pension.

I förslaget har vidare upptagits en särbestämmelse för det fall, att befattningshavare avgått med ålders- eller förtidspension från exempelvis en aktörbefattning och övergått till exempelvis en befattning å tjänstemannastaten men sedermera frånträder den senare befattningen med rätt till uppskjuten tjänstepension. Enligt den föreslagna bestämmelsen skall i dylikt fall pensionen för den senare befattningen — beräknad såsom uppskjuten tjänstepension med viss särskild jämkning — utgå omedelbart efter avgången från denna befattning och sålunda redan innan pensionsåldern för samma befattning uppnåtts.

Statskontoret har avstyrkt de ifrågavarande av utredningsmännen föreslagna undantagsreglerna såsom icke tillräckligt motiverade i teatrarnas förhållanden. Avstyrkandet gäller dock icke i vad reglerna beröra uppskjuten tjänstepension för teaterchef.

Reservation mot yttrandet i berörda del har avgivits av tre ledamöter i statskontoret. Två av ledamöterna ha förklarat sig biträda utredningsförslaget vad angår bestämmelserna om förtidspension och sjukpension, varvid

framhållits, att en garanti mot missbruk av möjligheten till förtidspension vore skapad genom att prövningen av dessa frågor vore lagd i Kungl. Maj:ts hand. Den tredje ledamoten har förklarat sig tillstyrka införandet av särbestämmelser rörande förtidspension och sjukpension vad anginge aktör- och solistpersonalen, beträffande vilken personal anställningsförhållandena finge anses motivera undantagsregler i dessa hänseenden lika väl som i fråga om bestämmandet av tjänstepensionsunderlag. Sistnämnde ledamot har dock beträffande förtidspension anfört, att den för erhållande av dylik pension erforderliga tjänstetiden utan olägenhet borde kunna sättas till $\frac{4}{5}$ av det för hel tjänstepension föreslagna antalet tjänstår samt att någon anledning icke syntes föreligga att frångå den i allmänna tjänstepensionsreglementet intagna regeln, att pensionsminskningen skulle utgöra $\frac{1}{180}$ för varje full eller påbörjad fjärdedel av år, som vid avgångstillfället återstått till pensionsålderns inträde.

Statens pensionsanstalt har biträtt teaterpensionsutredningens ifrågavarande förslag utom vad angår uppskjuten tjänstepension för annan befattningshavare än teaterchef. Vad särskilt angår förslaget till bestämmelser om förtidspension har pensionsanstalten anfört:

Detta förslag synes pensionsanstalten med hänsyn till konsekvenserna kunna ingiva vissa betänkligheter. Emellertid lär förslaget få anses stå i samband med och utgöra en motvikt till den ej oväsentliga höjning av nu gällande pensionsålder, som utredningen för åtskilliga befattningshavare föreslagit. Godtages ej förslaget om förtidspension, kunna sålunda krav på lägre pensionsåldrar vara att motse. Då den kostnadsökning, som skulle föranledas av en sänkning av pensionsåldrarna, torde få antagas väsentligt överstiga kostnaderna för förtidspension, kan förslaget om införande av rätt till sådan pension onekligen anses i och för sig sakligt motiverat i det föreliggande läget. Enligt utredningens motivering skulle för övrigt förtidspension för här förevarande personal främst komma i fråga under förhållanden, som i viss mån skulle giva den karaktären av en sjukpensionering. I betraktande härav och då den föreslagna prövningen av Kungl. Maj:t är ägnad att giva garantier för den försiktiga tillämpning, vilken sålunda avsetts, vill pensionsanstalten trots sina betänkligheter icke motsätta sig förslaget på denna punkt.

De av utredningsmännen förordade särskilda bestämmelserna om sjukpension har pensionsanstalten funnit ändamålsenliga.

Beträffande utredningsförslaget om beräkning av uppskjuten tjänstepension har pensionsanstalten framhållit, att det icke syntes tänkbart, att den blivande omarbetningen av pensionsanstaltens reglemente skulle leda till bestämmelser av den art utredningen föreslagit, vilka bestämmelser på grund av det å uppskjuten pension utgående dyrtidstillägget i allmänhet syntes medföra ej oväsentligt större förmåner än som motsvarade tjänstelivränta enligt allmänna tjänstepensionsreglementet. Under hänvisning till sin allmänna inställning beträffande frågan om införande av undantagsregler för vissa personalgrupper har pensionsanstalten förklarat sig i varje fall — dock med undantag i fråga om teaterchef — avstyrka de av utredningen föreslagna särbestämmelserna rörande beräkning av uppskjuten tjänstepension.

I motiveringen till förslaget om förtidspensionering ha utredningsmännen påvisat behovet för teatrarnas del av en subsidiär pensionsform i de fall, då befattningshavares arbetsförmåga är väsentligt nedsatt, utan att dock sådan grad av otjänstbarhet föreligger, som förutsättes för vanlig sjukpensionering. Detta behov gör sig gällande särskilt med hänsyn till de samtidigt föreslagna höjningarna i pensionsåldrarna. Under förutsättning av försiktighet vid tillämpningen — vilken enligt förslaget skall ankomma på Kungl. Maj:t — synas några betänkligheter icke behöva möta mot den föreslagna pensionsformen. Jag tillstyrker följaktligen utredningsmännens förslag i fråga om förtidspensioneringen.

*Departements-
chefen.*

Förslaget till särskilda bestämmelser om sjukpension vill jag likaledes biträda.

I fråga om beräkning av uppskjuten tjänstepension ha utredningsmännen föreslagit avvikelse från pensionsanstaltens reglemente i första hand sålunda, att vid försäkringsteknisk beräkning av pensionen icke blott befattningshavarens egna avgifter skola tillgodoräknas honom utan även statens och huvudmannens bidrag. Som särskilt skäl för medgivande av denna förmån för teaterpersonalen har i motiven åberopats, att förtidsavgångar vid teatern vore en normal företeelse, betingad av en ur teaterverksamhetens synpunkt naturlig och lämplig cirkulation av arbetskrafterna inom facket. Vad utredningsmännen sålunda anfört är enligt min mening värt beaktande. Genom förslagets bestämmelser med däri jämväl innefattade reduktionsregler uppnås praktiskt taget samma resultat som vid tillämpning av allmänna tjänstepensionsreglementets bestämmelser om tjänstelivränta. Då emellertid något indexreglerat tillägg icke utgår å tjänstelivränta, bör dylikt tillägg vid genomförande av utredningsmännens förslag ej heller utgå å den uppskjutna tjänstepensionen. Jag tillstyrker för min del, att frågan löses på detta sätt och att således uppskjuten tjänstepension beräknas såsom utredningsmännen föreslagit men att en särskild bestämmelse meddelas, enligt vilken dyrtidstillägg ej skall utgå på den uppskjutna tjänstepensionen. Sistnämnda bestämmelse bör även gälla teaterchef.

Vad åter angår frågan om en särskild regel för det fall, att befattningshavare innehåft två befattningar efter varandra och lämnat den senare befattningen med rätt till uppskjuten tjänstepension, anser jag tillräckliga skäl ej föreligga för genomförande av utredningsförslaget i denna del.

Familjepensionsrätt och familjepensionsavgifter.

Beträffande familjepensionsrätten upptager *teaterpensionsutredningens* förslag särskilda från de allmänna grunderna i statens pensionsanstalts reglemente avvikande regler dels angående beräkning av familjepensionens belopp och dels angående pensionsrätt för änklings. I fråga härom anföres i betänkandet huvudsakligen följande.

Enligt § 33 reglementet för statens pensionsanstalt är, där ej annorlunda stadgas, familjepensionsunderlaget lika med det belopp, som med 300 kronor överstiger 20 procent av befattningens tjänstepensionsunderlag. Med denna regel bli familjepensionerna, i förhållande till tjänstepensionerna, betydligt lägre än enligt allmänna familjepensionsreglementet. Då det torde kunna förväntas, att vid en allmän översyn av reglementet för statens pensionsanstalt familjepensionsunderlagen komma att beräknas på sådant sätt, att största överensstämmelse ernås med motsvarande underlag enligt allmänna familjepensionsreglementet, har utredningen redan med avseende å nu ifrågavarande personal funnit sig kunna föreslå, att familjepensionsunderlagen skola fastställas till belopp, som i huvudsak motsvara vad som gäller för statliga befattningshavare. I detta syfte har utredningen uppställt en regel, enligt vilken familjepensionsunderlaget utgör 150 kronor plus 35 procent av tjänstepensionsunderlaget, där detta senare understiger 5,000 kronor, samt 400 kronor plus 30 procent av tjänstepensionsunderlaget, där underlaget uppgår till eller överstiger 5,000 kronor. Genom denna regel kommer förhållandet mellan tjänste- och familjepensionsunderlagen att i huvudsak växla på samma sätt som förhållandet mellan motsvarande underlag enligt allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena.

I fråga om beräkning av beloppet av hel familjepension har utredningen beträffande andra befattningshavare än teaterchef föreslagit, att motsvarande anordning skall komma till tillämpning som i fråga om tjänstepension eller sålunda att hel familjepension skall utgöra medeltalet av de tio högsta familjepensionsunderlag, som gällt för befattningshavaren, men att den dock icke må understiga medeltalet av underlagen under de tre senast förflutna spelen.

Då beträffande teaterchef för beräkning av tjänstepension endast skulle få tillgodoräknas tjänstår såsom chef, har för familjepension samma tjänstår ansetts böra erfordras. Efterlevande till teaterchef skola sålunda enligt utredningens förslag erhålla full pension, om den avlidne kunnat tillgodoräkna sig tolv tjänstår såsom teaterchef. Härvid skall i överensstämmelse med vad som gäller för övriga befattningshavare jämväl få tillgodoräknas tid, som från frånfället kan ha återstått till viss ålder — för övriga befattningshavare pensionsåldern — vilken för teaterchef vad angår vissa beräkningar i särskild bestämmelse fastställts till 65 år.

Särskilt med hänsyn till teaterpersonalens sammansättning och det stora antalet kvinnliga befattningshavare har utredningen funnit lämpligt föreslå, att, på sätt som skett i allmänna familjepensionsreglementet, jämväl änklings skall tillerkännas pensionsrätt, oaktat bestämmelser om änklingspension för närvarande icke förefinnas i pensionsanstaltens reglemente. Härvid får utredningen särskilt framhålla, att, såsom verkställd undersökning givit vid handen, ett flertal av de vid kungl. teatrarna anställda kvinnliga gifta befattningshavarna i mera väsentlig grad med sin inkomst bidraga till hemmets ekonomi.

Enligt utredningsmännens förslag skall en årlig familjepensionsavgift med 2 procent av årsavlöningsens grundbelopp erläggas av såväl manlig som kvinnlig befattningshavare. Avgiftsberäkningen har skett med hänsyn tagen jämväl till kostnaden för dyrtidstillägg å familjepensionerna vid 1935 års levnads-kostnadsnivå.

Inom utredningen har *förste aktuarien Kjellén* anmält avvikande mening i fråga om rätt till familjepension för änklings och därvid anfört bland annat följande.

Av förarbetena till 1936 års allmänna familjepensionsreglemente, genom vilket ifrågavarande familjepensionsrätt infördes för statsanställda, torde framgå, att införandet av denna rätt närmast föranletts av lönetekniska skäl. Sålunda är att märka, att 1930 års pensionsakkunniga, som i ett den 20 juli 1934 avgivet betänkande framlade förslag om sådan pensionsrätt, framhöllo att de, utgående från att principen om lika behållen lön i samma löneklass för såväl män som kvinnor borde upprätthållas och att familjepensionsavdragen fördenskull icke kunde differentieras efter befattningshavarens kön, hade ansett det mest rationellt och rättvist att helt likställa män och kvinnor i familjepensionshänseende.

Enär vad de till statens pensionsanstalt anslutna befattningshavarna angår nu angivna lönetekniska skäl för medgivande av änklingspensioner ej på samma sätt göra sig gällande, finner jag det ej på förhand givet, att den blivande revisionen av pensionsanstaltens reglemente kommer att leda till införande av rätt till sådana pensioner jämväl enligt detta reglemente. Jag vill härvidlag även erinra därom, att det samtidigt med allmänna familjepensionsreglementet tillkomna familjepensionsreglementet för arbetare ej medger änklingspensioner.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser jag mig icke kunna biträda det av utredningen framlagda förslaget, att rätt till pension åt kvinnlig befattningshavare efterlevande make nu skall införas. Ställningstagandet till spörsmålet om införande av sådan rätt bör enligt min mening uppskjutas och ske först i samband med en blivande allmän revision av reglementet för statens pensionsanstalt.

I anslutning härtill har reservanten föreslagit, att familjepensionsavgiften för manlig befattningshavare bestämmes till 2.5 procent och för kvinnlig befattningshavare till 0.2 procent av årsavlönningens grundbelopp.

Statskontoret har, i enlighet med sin principiella inställning i fråga om avvikelser från statens pensionsanstalts reglemente, avstyrkt de av teaterpensionsutredningen föreslagna grunderna för bestämmandet av familjepensionsunderlagets storlek. Ämbetsverket har likaledes avstyrkt förslaget om införande av rätt till änklingspension och i avseende därå anslutit sig till den av reservanten inom utredningen anförda meningen.

Samma ståndpunkt har intagits av *statens pensionsanstalt*. Beträffande utredningsförslaget om grunderna för bestämmande av familjepensionsunderlagets storlek har pensionsanstalten anført:

Förslaget innebär en väsentlig avvikelse från nu för anstalten gällande pensioneringsgrunder, och en avvikelse som på intet sätt kan anses betingad av de för teaterpersonalen rådande anställningsförhållandena. Visserligen äro familjepensionsunderlagen enligt reglementet för pensionsanstalten onekligen betydligt lägre i förhållande till tjänstepensionsunderlagen än familjepensionsunderlagen för statsanställda befattningshavare. Frågan om ändring härutinnan berör emellertid i samma mån samtliga till anstalten anslutna befattningshavare och bör därför upptagas till prövning i ett sammanhang vid en kommande översyn av pensionsreglementet. Innan så skett, bör det enligt pensionsanstaltens mening icke ifrågakomma att tillämpa särskilda, från reglementets huvudgrunder avvikande grunder för beräkning av familjepensionsunderlagen för nyanslutna befattningshavargrupper. Att föregripa berörda översyn genom att meddela särbestämmelser rörande familjepension för enbart teaterpersonalen synes så mycket mindre påkallat som denna per-

sonal redan genom att bliva tillerkänd familjepensionsrätt enligt pensionsreglementets allmänna grunder skulle komma i åtnjutande av en tidigare ej åtnjuten beaktansvärd förmån. Den ojämnhet i pensionsvillkoren, som vid bifall till utredningens förslag skulle i detta avseende framträda mellan ifrågasvarande personal och andra till anstalten anslutna befattningshavargrupper — däribland även hovkapellets personal — måste anses oförenlig med de krav på rättvisa och likformighet, som åtminstone på grundväsentliga punkter böra upprätthållas olika delägarkategorier emellan.

Med hänsyn företrädesvis till sin sålunda intagna ståndpunkt i fråga om familjepensionsunderlaget har pensionsanstalten föreslagit, att den årliga familjepensionsavgiften för manlig befattningshavare bestämmes till 1.5 procent och för kvinnlig befattningshavare till 0.2 procent av årsavlöningsens grundbelopp.

*Departements-
chefen.*

De enligt reglementet för statens pensionsanstalt utgående familjepensionerna äro betydligt lägre i förhållande till tjänstepensionerna än familjepensionerna enligt allmänna familjepensionsreglementet. Såväl teaterpensionsutredningen som statens pensionsanstalt har utgått ifrån att frågan om ändring av pensionsanstaltens reglemente i denna del upptages vid den blivande översynen av reglementet. Pensionsanstalten har emellertid, liksom statskontoret, bestämt uttalat sig emot förslaget att i avvaktan på denna översyn meddela särskilda, förmånligare bestämmelser för teaterpersonalen, som i allt fall komme att få en avsevärd förbättring i sina villkor genom att över huvud erhålla familjepensionsrätt. Med hänsyn till vad pensionsanstalten härutinnan anfört anser jag mig för egen del icke kunna tillstyrka, att bestämmelse nu meddelas om beräkning av familjepensionsunderlag för teaterpersonalen på annat sätt än som följer av de allmänna grunderna i pensionsanstaltens reglemente.

Frågan om beredande av familjepensionsrätt för änkling synes likaledes böra göras beroende av en blivande översyn av pensionsanstaltens reglemente. Bestämmelser härom böra således icke nu meddelas för teaterpersonalen.

Pensionsanstaltens förslag att bestämma familjepensionsavgiften till 1.5 respektive 0.2 procent av årsavlöningsens grundbelopp anser jag mig kunna biträda.

Fråga om inrättande av en teaterpensionsnämnd.

Teaterpensionsutredningen har föreslagit inrättande av en särskild nämnd, teaterpensionsnämnden, med uppgift att handlägga vissa uppkommande frågor om teaterpersonalens pensionsrätt. Utredningen anför härom i huvudsak följande.

Prövningen, huruvida innehavaren av viss befattning skall åtnjuta pensionsrätt, ankommer givetvis ytterst på pensionsanstalten. Emellertid förutsattes för sådan prövning, att befattningshavaren anmäles till anstalten såsom pensionsberättigad. Med hänsyn till att det dels många gånger måste

komma att bli tveksamt, huruvida viss befattningshavare skall anses ha uppfyllt villkoren för erhållande av pensionsrätt, dels i sådana fall kan tänkas förekomma intressemötsättningar mellan teaterledning och personal, har utredningen ansett, att frågan, huruvida en befattningshavare skall anmälas såsom pensionsberättigad eller ej, bör handläggas av en opartisk instans, teaterpensionsnämnden. Utredningens förslag innebär i denna del, att, då enligt nämndens uppfattning pensionsrätt skall ifrågakomma för viss befattningshavare, nämnden skall lämna huvudmannen — vederbörande teaterstyrelse — meddelande häröfver, och har styrelsen i sin tur att hos pensionsanstalten anmäla befattningshavaren för pensionsrätt.

För att teaterpensionsnämnden skall kunna fylla sitt åliggande, måste den ha fri tillgång till anställningshandlingar och övriga erforderliga uppgifter från teaterstyrelserna och personalen. Ett förtroendefullt samarbete mellan nämnden och dessa parter måste därför föreligga, och det är av betydelse, att nämnden får en med hänsyn härtill lämplig sammansättning. I sådant hänseende har utredningen föreslagit, att nämnden skall bestå av tre ledamöter, vilka jämte suppleant för var och en av dem skola utses av Kungl. Maj:t för viss tid, högst fem år. Av ledamöterna bör enligt utredningens mening en representera teaterstyrelserna och en personalen. Tredje ledamöten, tillika ordförande, skall vara utomstående. Utredningen förutsätter, att personalens representant icke bör tillhöra den ekonomiska ledningen av teatrarna.

Talan mot nämndens beslut skall enligt förslaget kunna föras hos Kungl. Maj:t av vederbörande teaterstyrelse och av befattningshavare, vilkens rätt beröres. Närmare föreskrifter angående nämnden och dess verksamhet förutsättas komma att meddelas av Kungl. Maj:t. Medel för nämndens verksamhet torde kunna anvisas av riksdagen. De kungl. teatrarnas anslag synas nämligen icke böra belastas med kostnader för nämnden.

Å teaterpensionsnämnden skola enligt utredningens förslag jämväl ankomma vissa andra uppgifter, som lämpligen icke böra läggas på teaterstyrelserna. Sålunda gäller, att vid teatrarna i viss utsträckning förekommer, att samma befattningshavare samtidigt fullgör flera åligganden, som var för sig — fränsett arbetstidens omfattning — skulle kunna anses pensionsberättigande. Sådan verksamhet kan samtidigt omfatta båda teatrarna eller ock avse olika arbetsuppgifter inom samma teater. Såsom exempel på förenade av flera befattningar må anföras regissör, som tillika är aktör, samt korist, som tillika är tjänsteman. För bedömande av vilken pensionsålder, som i dylika fall skall gälla, och vilket antal tjänstår, som skall erfordras för hel pension, är det i dessa fall nödvändigt, att befattningshavaren i pensions-hänseende förklaras inneha allenast en av de förenade befattningarna. Utredningen har därför föreslagit, att det skall ankomma på teaterpensionsnämnden att träffa avgörande härutinnan och sålunda bestämma den befattning, i vilken befattningshavaren skall anmälas till pensionsrätt.

Det torde i vissa fall komma att erbjuda svårigheter att avgöra, huruvida uppburen inkomst skall anses vara av sådan natur, att den skall inräknas i den årsavlönning, efter vilken tjänstepensionsunderlaget för året enligt utredningens förslag skall beräknas. Särskilt torde detta bli fallet under de första åren efter de nya bestämmelsernas ikraftträdande, innan stadgad praxis uppnåtts. Härvid kan det hända, att befattningshavaren gentemot teaterstyrelsen alltefter omständigheterna hävdar, att viss inkomst skall anses pensionsgrundande eller att så icke skall vara fallet. Utredningen har föreslagit, att även dylika frågor skola handläggas av teaterpensionsnämnden. Denna bör sålunda, utan hänsyn till personliga önskemål, bedöma, huruvida inkomsten i fråga skall anmälas såsom löneförmån till pensions-

anstalten. Ett dylikt bedömande synes emellertid icke behöva ske annat än på framställning av teaterstyrelse eller befattningshavare eller om nämnden eljest anser ett ställningstagande påkallat.

Statskontoret har förklarar sig icke finna anledning föreligga för inrättande av en teaterpensionsnämnd. Det låge nämligen i sakens natur, att prövningen av uppkommande pensionsfrågor under alla förhållanden skulle ankomma på pensionsanstalten och att den, som icke åtnöjdes med anstaltens beslut, i vederbörlig ordning ägde att häröver anföra besvär.

Statens pensionsanstalt har likaledes avstyrkt inrättande av en teaterpensionsnämnd. Pensionsanstalten har därvid anfört:

Syftet med den föreslagna nämnden synes hava varit att skapa ett organ för handläggning i tveksamma fall av frågor rörande tillämpning av pensionsbestämmelserna samt för tillgodoseende av befattningshavares rätt i pensionshänseende vid uppkommande intressemötsättningar mellan teaterledning och personal. Emellertid bör man enligt pensionsanstaltens mening söka utforma pensionsbestämmelserna så, att tvekan om deras rätta tillämpning såsom regel icke behöver råda. I varje fall lär det böra helt ankomma på pensionsanstalten att avgöra frågor om tillämpning av nämnda bestämmelser. Att anstalten därvid skulle vara på något sätt bunden av teaterpensionsnämndens beslut, vilket formellt skulle avse allenast fråga om anmälan till anstalten, kan ej anses lämpligt. Och att ett dylikt beslut skulle kunna överklagas hos Kungl. Maj:t i statsrådet förefaller pensionsanstalten ganska oformligt, särskilt med hänsyn till att anstaltens beslut i pensionsfrågor efter besvär äro underkastade prövning av Kungl. Maj:t i regeringsrätten. Vad befattningshavarnas rätt beträffar synes vederbörande befattningshavare i förekommande fall själv kunna göra densamma gällande såväl hos pensionsanstalten, vilken lär få anses ej endast oförhindrad utan även pliktig att upptaga sålunda väckt rättsfråga till avgörande, som ock hos den reguljära besvärinstansen. Pensionsanstalten anser alltså, att den föreslagna nämnden såsom obehöblig och olämplig icke bör komma till stånd.

Styrelsen för kungl. teaterns aktiebolag har avstyrkt förslaget i vad angår befogenhet för nämnden att taga befattning med frågor om den anställning, som befattningshavare med olika arbetsuppgifter inom teatern i pensionshänseende skall anses inneha.

*Departements-
chefen.*

Enligt utredningsmännens förslag skulle teaterpensionsnämnden ha att pröva frågor om anmälningar till statens pensionsanstalt i olika hänseenden. I främsta rummet skulle nämnden ha att avgöra, om befattningshavare i förekommande fall bör anmälas till delaktighet i anstalten. Nämndens egentliga uppgift skulle vara att garantera, att anställningshavares befogade anspråk i pensionshänseende vederbörligen bringas under pensionsanstaltens prövning. Pensionsanstalten har emellertid framhållit, att tillskapandet av ett särskilt organ ur denna synpunkt vore överflödigt, enär det vore envar befattningshavare obetaget att själv göra sina anspråk gällande hos pensionsanstalten, om han icke åtnöjdes med huvudmannens beslut i anmälningsfrågor. Givetvis kan det likväl vara av ett visst värde för personalen att få sina pensionsintressen bevakade genom en institution, i vilken personalen har

medinflytande. Enbart för sådant ändamål anser jag mig dock knappast kunna förorda inrättande av den föreslagna teaterpensionsnämnden med därav följande utgifter för det allmänna. På grund härav och med hänsyn jämväl till vad som gäller för andra till pensionsanstalten anslutna förvaltningsområden anser jag mig förhindrad tillstyrka förslaget i denna del.

Vissa övergångsbestämmelser.

Enligt i det föregående omnämnda bestämmelser i utredningsförslaget skall pensionsunderlag beräknas efter årsavlönningens grundbelopp, varmed förstås årsavlönningen minskad med ett belopp, som motsvarar kompensation för levnadskostnadsstegring över 1935 års nivå, beräknad enligt de grunder, som gälla inom civila avlöningsreglementets tillämpningsområde. Under en övergångstid efter de nya bestämmelsernas ikraftträdande måste vid beräkning av pension hänsyn tagas även till pensionsunderlag för tidigare förfluten tid. Teaterpensionsutredningen har föreslagit, att pensionsunderlag för spelår, som ligger i tiden före den 1 juli 1940, skall beräknas efter årsavlönningen utan sådan minskning för dyrtidskompensation, som nyss berörts. Till motivering härav har i betänkandet anförts:

Enär procenttal för beräkning av tillägg å löner, utgående enligt civila avlöningsreglementet, som trädde i kraft den 1 juli 1939, funnits fastställda för andra kvartalet både år 1940 och 1941, kan årsavlönningens grundbelopp sålunda beräknas i fråga om ett vart av spelåren 1940—1941 och 1941—1942. Beträffande tidigare spelår kunde ifrågasättas, huruvida icke årsavlönningen borde reduceras med ledning av de indextal, som då gällt för fastställande av dyrtidstillägg å statliga löner. Emellertid har från personalhåll framhållits, att lönerna för kungl teatrarnas personal — frånsatt under de sista spelåren — sedan föregående världskrig icke satts i direkt relation till levnadskostnaderna, varför en dylik regel skulle bli synnerligen orättvis. Härtill kommer, att för större delen av den personal, varom här är fråga, de tio högsta årsavlönningarna infallit efter år 1925, d. v. s. under en tid, då levnadskostnaderna ej voro högre än att de med högst tio procent överstego 1935 års genomsnittliga nivå.

I fråga om tillgodoräkning av anställningstid före de nya bestämmelsernas ikraftträdande har i betänkandet anförts:

Har befattningshavare före de nya bestämmelsernas ikraftträdande innehaft sådan fast anställning, att, om bestämmelserna varit gällande under tiden för anställningen, befattningshavaren då skulle ha tillförsäkrats pensionsrätt, bör han enligt utredningens mening medgivas rätt att i princip tillgodoräkna denna tid för pension enligt de nya bestämmelserna. För den händelse han icke varit delaktig i pensionskassa och således icke erlagt pensionsavgifter för tiden i fråga — där möjlighet funnits till delägarskap i kassa, ha dylika fall varit mycket sällsynta — synes emellertid, i likhet med vad eljest i motsvarande fall tillämpats, sådan tid böra tillgodoräknas endast till $\frac{2}{3}$.

I övergångsstadganden till flertalet statliga pensionsreglementen är föreskrivet, att såsom förutsättning för tillgodoräkning av förfluten anställningstid skall gälla, att befattningshavaren vid reglementets ikraftträdande innehaft enligt reglementet pensionsberättigande anställning. Med hänsyn till de

speciella förhållandena vid de kungl. teatrarna — kontraktsanställning för begränsad tid och alternerande anställning vid enskilda teatrar — har utredningen ansett ett dylikt tillgodoräkningsmedgivande icke vara tillfyllest i förevarande fall. Enligt utredningens uppfattning bör således i stället gälla, att all anställning, som en sådan befattningshavare, för vilken de nya bestämmelserna vid ikraftträdandet eller sedermera bli gällande, efter fyllda 18 år innehaft vid någon av de kungl. teatrarna före ikraftträdandet, skall tillgodoräknas för pension, därest anställningen varit att betrakta såsom fast och icke haft karaktären av bisyssla. Det är sålunda i detta hänseende att märka, dels att tillgodoräkningsbestämmelsen i fråga blir tillämplig även för sådan förutvarande befattningshavare, som framdeles återanställes, och dels att utredningen, då all anställning av angivna slag föreslagits skola medräknas, av praktiska skäl förutsatt, att tjänstledighetstid under anställningen icke skall avdragas vid tjänstårsberäkningen. Sådan tjänstledighet torde endast ha förekommit i ett fåtal fall, och säkra uppgifter om ledigheten torde numera knappast kunna erhållas.

Såsom förutsättning för tillgodoräkning av tid enligt övergångsstadgandena bör givetvis icke gälla, att engångsavgift skall erläggas enligt pensionsanstaltens reglemente. Skälig engångsavgift bör nämligen anses erlagd genom överlämnandet till pensionsanstalten av pensionskassornas fonder.

Enär för pension, som innehavare av befattning såsom teaterchef i denna sin egenskap kan komma att erhålla, endast bör tillgodoräknas den tid, varunder förordnandet såsom teaterchef innehafts, har i övergångsstadgandena en särbestämmelse införts angående tillgodoräkning av tjänstår för teaterchef. Härvid har, när teaterchef icke ägt rätt till delaktighet i vederbörande pensionskassa, tillgodoräkning föreslagits med $\frac{2}{3}$ av ifrågavarande tjänstetid. Reduktionen till $\frac{2}{3}$ av tjänstetiden skall endast ifrågakomma vid beräkning av pensionsbeloppets storlek. Vid bedömande av frågan, huruvida genast börjande tjänstepension överhuvud taget skall kunna tilldelas teaterchef, skall däremot hänsyn tagas till hela den tid, varunder han innehaft sitt förordnande.

Utredningsmännen ha vidare föreslagit, att befattningshavare, vilken såväl omedelbart före som omedelbart efter tidpunkten för de nya bestämmelsernas ikraftträdande innehar anställning vid någon av de kungl. teatrarna, erhåller möjlighet att, om han så önskar, efter anmälan kvarstå å vederbörande kassas pensionsbestämmelser.

Departements- Ifrågavarande förslag, som lämnats utan erinran i yttrandena, vill jag
chefen. för egen del biträda.

Frågor rörande pensionsförhållandena för viss tidigare avgången personal m. m.

För sådana delägare i teatrarnas pensionskassor, som vid ikraftträdandet av de nya bestämmelserna inneha fast anställning vid någon av teatrarna, skola dessa bestämmelser i princip bli omedelbart tillämpliga. Undantagna äro de delägare, som i vederbörlig ordning anmält sin önskan att bibehållas vid de rättigheter och skyldigheter, som förefunnits enligt stadgarna för vederbörande kassa.

De i ärendet föreliggande förslagen till överenskommelser mellan staten och pensionskassorna — vilka äro upprättade under förutsättning att pensionsregleringen skulle genomföras från och med den 1 juli 1942 — innehålla bestämmelser avsedda att tillförsäkra även tidigare avgångna delägare samt efterlevande till tidigare avgångna eller avlidna delägare vissa förmåner. Härom anföres i betänkandet:

De nya bestämmelserna skola enligt förslagen till överenskommelser äga tillämpning jämväl å dem, som med utgången av spelåret 1939/40 eller därefter intill övertagandet avgått med pension. Därmed har avsetts, att de befattningshavare, som skulle ha erhållit pension enligt nya bestämmelser, om det år 1940 framlagda pensionsregleringsförslaget kommit till genomförande, men som numera avgått, skola beredas de pensionsförmåner, som de nya bestämmelserna medgiva. Med beaktande av dessa synpunkter böra, där anmälan om kvarblivande vid kassornas bestämmelser icke sker, pensionsförmånerna för dylika befattningshavare för tiden från och med den 1 juli 1942 omräknas i enlighet med de nya bestämmelserna.

För sådana delägare, som icke bli hänförliga under de nya bestämmelserna, skola stadgarna för vederbörande kassa principiellt sett äga fortsatt tillämpning. Härvid skall dock beträffande de kungl. teatrarnas pensionsinrättning gälla, att sådan minskning av pensionen med en tiondel, varom förmäles i § 31 i stadgarna för pensionsinrättningen, icke skall äga rum. Vidare föreslås av utredningen, att familjepensionsrätt, som för närvarande icke åtnjutes i kassorna, skall tillerkännas även nu ifrågavarande delägare. Emellertid göres härvid undantag för dem, som ej blivit underkastade de nya bestämmelserna på grund av sin anmälda önskan att bli kvar vid kassornas bestämmelser eller som i förtid lämnat sin tjänst vid någon av de kungl. teatrarna men likväl bibehållits vid delägareskap i kassan, oberoende om pension börjat utgå eller ej. Med sistnämnda begränsning skola jämväl efterlevande till sådana kassadelägare, som avlidit under tiden juli 1940—juni 1942, enligt förslagen till överenskommelser från och med den 1 juli 1942 komma i åtnjutande av familjepension. Beträffande efterlevande till sådan delägare, som, därest han varit i livet vid sistnämnda tidpunkt, skulle på grund av överenskommelsernas bestämmelser för egen del ha kunnat hänföras under de nya bestämmelserna, skall härvid gälla, att familjepensionen helt och hållet beräknas enligt dessa nya bestämmelser. För efterlevande till annan under tiden juli 1940—juni 1942 avlidna delägare — delägare, som avgått före utgången av spelåret 1939/40 — skall däremot avvikelse från de nya bestämmelserna såtillvida ske, att familjepensionen fastställes med utgångspunkt från ett familjepensionsunderlag, som i förhållande till det enligt vederbörande kassas bestämmelser gällande tjänstepensionsbeloppet beräknas på samma sätt som familjepensionsunderlaget beräknas i förhållande till tjänstepensionsunderlaget enligt § 112 i de nya bestämmelserna.

Av bestämmelser, som gälla för statens pensionsanstalt, följer, att dyrtidstillägg m. m. komma att utgå å tjänste- och familjepensioner enligt de nya bestämmelserna. Jämväl beträffande de tjänstepensioner, som även i fortsättningen skola utgå enligt kassornas bestämmelser, ehuru de komma att utbetalas genom pensionsanstalten, föreslås emellertid av utredningen, att tillägg skola utgå i enlighet med vad som vid varje tidpunkt gäller i fråga om nyreglerade pensioner enligt reglementet för pensionsanstalten. Härmed har utredningen velat tillgodose det från personalhåll i olika sammanhang framställda och enligt utredningens mening ytterst behjärtansvärda önskemålet om en pensionsförbättring för ifrågavarande äldre personal. Såsom bestämmelsen härom utformats komma särskilt de lägsta pensionerna att gyn-

nas. Medan nämligen å pensioner över 1,800 kronor tilläggen för närvarande enligt de för pensionsanstalten gällande dyrtidstilläggsbestämmelserna utgå med ungefär 43 procent av pensionen, stiger procentalet vid lägre pensioner till en sådan höjd, att tilläggen å de lägsta pensionsbeloppen närma sig 70 procent av pensionen. På samma sätt som nu angivits har av utredningen också föreslagits, att tillägg enligt pensionsanstaltens bestämmelser jämväl skola utgå å sådana familjepensioner, som komma till stånd på grund av överenskommelserna.

Enligt de föreslagna överenskommelserna med teatrarnas pensionsinrättning och operans arbetares pensionskassa skola de understöd, som enligt i det föregående omnämnda bestämmelser utgå till vissa delägare i dessa kassor, efter statens pensionsanstalts prövning kunna få bibehållas. Understöden från teatrarnas pensionsinrättning skola därvid — i anslutning till borttagandet av 10-procentsminskningen å äldre pensioner från pensionsinrättningen — uppräknas med $\frac{1}{9}$. Vidare skall enligt överenskommelserna dyrtidstillägg utgå å understöden enligt grunderna för dyrtidstillägg å nyreglerade pensioner från pensionsanstalten.

I förslaget till överenskommelse med de kungl. teatrarnas pensionsinrättning har intagits en bestämmelse, enligt vilken teaterchefen Harald André skall komma i åtnjutande av uppskjuten tjänstepension och rätt till familjepension för sin tidigare anställning såsom regissör vid operan. Tjänstepensionen, som enligt förslaget skall börja utgå vid Andrés avgång från teaterchefsbeftattningen, skall därvid med avgångsåldern som grund beräknas såsom om de nya bestämmelserna — kap. XI i pensionsanstaltens reglemente med tillhörande övergångsstadganden — vore tillämpliga å honom jämväl i fråga om regissörsanställningen. Härav följer enligt betänkandet att André, som för sistnämnda anställning erlagt avgifter till vederbörande kassa, i tjänstårshänseende för den uppskjutna pensionen skall tillgodoräknas hela den tid — med undantag av teaterchefstiden — under vilken han innehaft sådan fast anställning vid operan, som icke varit att anse såsom bisyssla, ävensom att bestämmelsen i § 116 mom. 2 om prövningsrätt för Kungl. Maj:t kommer att bli gällande jämväl med avseende å Andrés pensioner för regissörs- och teaterchefsbeftattningarna.

I nyssnämnda förslag till överenskommelse har vidare intagits en bestämmelse om gratifikation av 2,000 kronor att i samband med övertagandet utgå till vaktmästaren vid pensionsinrättningen Emil Andersson.

Statskontoret har förklarat sig anse tillräckliga skäl icke föreligga för den föreslagna tillämpningen av de nya pensionsbestämmelserna för tidigare avgångna eller avlidna delägare respektive deras efterlevande. Ämbetsverket har jämväl uttryckt betänkligheter ur kostnadssynpunkt mot förslaget om dyrtidstillägg på äldre tjänstepensioner och understöd.

Statens pensionsanstalt har likaledes avstyrkt den ifrågasatta utsträckta tillämpningen av de nya bestämmelserna. Pensionsanstalten har emellertid förklarat sig tillstyrka, att före ikraftträdandet avgångna delägare befrias från det tidigare för teatrarnas pensionsinrättning stadgade 10-procentsavdra-

get samt få uppbära dyrtidstillägg enligt för nyreglerade pensioner gällande grunder å pensioner och understöd enligt kassornas reglementen.

Teaterpensionsutredningens förslag om tjänstepensionering av kassadelägare, som avgått ur tjänst före de blivande nya bestämmelsernas ikraftträdande, innebär, att delägare, som avgått tidigast från och med den 1 juli 1940, skall vara berättigad att från ikraftträdandet få sin pension omräknad efter de nya bestämmelserna, under det att delägare, som avgått före utgången av juni månad 1940, skall behålla den äldre pensionen, dock med de förbättringar att 10-procentsavdraget för delägare i de kungl. teatrarnas pensionsinrättning bortfaller och att dyrtidstillägg utgår enligt vad som gäller beträffande nyreglerade pensioner från statens pensionsanstalt.

I fråga om familjepensionsrätt för efterlevande till kassadelägare, som avgått ur tjänst eller avlidit före ikraftträdandet, innebär förslaget i huvudsak, att de efterlevande skola erhålla familjepension, om delägaren levat den 1 juli 1940, varvid pensionen skall beräknas efter vissa särskilda grunder, om delägaren avgått ur tjänst före nämnda dag. Även dessa familjepensioner skola enligt förslaget vara förenade med dyrtidstillägg.

Ytterligare innebär förslaget, att de understöd, som enligt i det föregående omnämnda bestämmelser utgått till vissa delägare, kunna få bibehållas, varvid understöden från teatrarnas pensionsinrättning skola höjas med $\frac{1}{100}$, samt att understöden skola förenas med dyrtidstillägg.

Om kassorna biträda överenskommelserna, sådana dessa komma att av statsmakterna godkännas, synes övertagandet av kassorna böra ske med retroaktiv verkan från och med den 1 januari 1943.

I överensstämmelse med den ståndpunkt, som intagits av statskontoret och statens pensionsanstalt, anser jag mig icke kunna tillstyrka, att de nya pensionsbestämmelserna göras tillämpliga beträffande sådana kassadelägare, som icke vid nämnda tid kvarstått i tjänst. Om det skulle finnas böra ifrågakomma att tillerkänna tidigare avgången delägare förhöjd tjänstepension eller att tillerkänna efterlevande efter tidigare avgången eller avlidna delägare familjepension, bör sålunda uppkommande spörsmål prövas i samma ordning som eljest förekommande frågor om beviljande av pension eller understöd vid sidan av gällande bestämmelser.

Jag har emellertid icke något att erinra mot att de före den 1 januari 1943 avgångna delägarna i de kungl. teatrarnas pensionsinrättning befrias från 10-procentsavdraget å pensionerna. Utöver vad som följer av förslaget till överenskommelse med pensionsinrättningen torde från statens sida böra medgivas, att denna förbättring får räknas för tiden efter ingången av juli 1941. Enligt vad i ärendet blivit upplyst ha pensionerna från inrättningen under nämnda tid redan utbetalats utan ifrågavarande avdrag. Jämväl synes det skäligt, att de pensioner, som skola utgå enligt kassornas reglementen, från och med den 1 januari 1943 förenas med rätt till dyrtidstillägg och därmed följande rätt till kristillägg enligt de grunder, som gälla för nyreglerade pensioner från pensionsanstalten.

Departements-
chefen.

Vidare tillstyrker jag, att de omedelbart före övertagandet utgående särskilda understöden efter pensionsanstaltens prövning få bibehållas, att därvid de från teaternas pensionsinrättning utgående understöden må förbättras i samma mån som pensionerna enligt inrättningens reglemente samt att dessa och övriga ifrågasvarande understöd från och med den 1 januari 1943 förenas med dyrtidstillägg och kristillägg.

Jämväl biträder jag förslagen angående teaterchefen Andrés pensionsrätt och om gratifikation till en befattningshavare hos de kungl. teaternas pensionsinrättning.

Kostnadsberäkningar.

Enligt den föreslagna överenskommelsen mellan staten och pensionskassorna skola dessa vid pensionsregleringens genomförande överlämna sina tillgångar till staten. I byråchefen Prawitz' utredning ha intagits balansräkningar för kassorna, i vilka bland tillgångarna ingår kapitalvärdet av såväl befattningshavarnas egna avgifter som teaterbolagens avgifter och statens bidrag, medan såsom skulder upptagits kapitalvärdet av pensionsförpliktelseerna, allt beräknat med utgångspunkt från de av utredningsmännen föreslagna bestämmelserna. I pensionsförpliktelseerna har såvitt angår befattningshavare, som den 1 juli 1940 kvarstått i tjänst, inberäknats dyrtidstillägg motsvarande 1935 års levnadskostnadsnivå. Balansräkningarna utvisa för de kungl. teaternas pensionsinrättning ett överskott av 1,197,400 kronor, för operans arbetares pensionskassa ett underskott av 164,334 kronor och för dramatiska teaterns arbetares pensionskassa ett underskott av 242,400 kronor. För de tre kassorna tillsammans utvisa balansräkningarna således ett överskott av omkring 790,000 kronor. I fråga om de närmare förutsättningarna för dessa beräkningar torde få hänvisas till den av byråchefen Prawitz lämnade redogörelsen.

De gjorda beräkningarna ha lämnats utan erinran av försäkringsinspektionen samt i och för sig icke heller föranlett erinran från statens pensionsanstalt.

De jämkningar i utredningsmännens förslag, vilka i det föregående förordats, torde föranleda en ökning av det sammanlagda överskottet med bortåt 800,000 kronor.

I utredningen har icke ifrågasatts, att nuvarande kassadelägare skulle kunna göra anspråk på överskottet eller någon del därav. Ett dylikt anspråk har framhållits såsom uteslutet med hänsyn bland annat dels till den omfattning, i vilken bidrag av statsmedel ingå bland tillgångarna i balansräkningarna, och dels till statens kostnader för dyrtidstillägg m. m. utöver vad i balansräkningarna upptagits. Vad sålunda anförts har sin giltighet även efter den uppräknig av överskottet, som föranledes av jämkningarna i utredningsmännens förslag.

Vad beträffar årskostnaderna för statens bidrag till pensioneringen av tea-

terpersonalen — inberäknat huvudmansavgifterna såsom ytterst åvilande staten — torde dessa årskostnader kunna beräknas till omkring 130,000 kronor, vartill emellertid komma kostnaderna för dyrtidstillägg och kristillägg å äldre tjänstepensioner och understöd samt för dylika tillägg å pensioner enligt de nya bestämmelserna utöver vad som svarar mot 1935 års levnadskostnadsnivå.

Hemställan.

Hos riksdagen torde böra utverkas bemyndigande för Kungl. Maj:t att träffa överenskommelser om statens övertagande av de tre teaterpensionskassorna ävensom utfärda bestämmelser angående delaktighet i statens pensionsanstalt för befattningshavare vid de kungl. teatrarna och meddela de beslut i övrigt, som må föranledas av övertagandet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat, träffa överenskommelser om statens övertagande av de kungl. teaternas pensionsinrättning (understödsförening), kungl. teaterns (operans) arbetares pensionskassa (understödsförening) samt kungl. dramatiska teaterns arbetares pensionskassa (understödsförening) ävensom utfärda bestämmelser angående delaktighet i statens pensionsanstalt för befattningshavare vid de kungl. teatrarna och meddela de beslut i övrigt, som må föranledas av övertagandet.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Birger Öhman.

F ö r s l a g

till

**vissa ändringar i reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för
statens pensionsanstalt.**

KAP. I.

§ 3.

Pensionsanstalten övertager — — — och förbindelser:

kungl. hovkapellets pensionsinrättning,
de kungl. teatrarnas pensionsinrättning,
kungl. teaterns (operans) arbetares pensionskassa,
kungl. dramatiska teaterns arbetares pensionskassa.

KAP. XI.

**Särskilda bestämmelser angående befattningshavare vid operan och
dramatiska teatern.**

§ 99.

1. De rättigheter och skyldigheter, som stadgas i detta kapitel, ävensom, där ej annat av detta kapitel framgår, bestämmelserna i kap. I—III skola gälla för sådan befattningshavare vid operan eller dramatiska teatern, som av pensionsanstalten tillförsäkrats tjänste- och familjepensionsrätt.

2. Pensionsrätt må ej tillförsäkras befattningshavare tidigare än för *spelår* (tiden 1 juli—30 juni), som inträffar efter det han uppnått en levnadsålder av 18 år, och ej heller förrän befattningshavaren varit fast anställd under minst ett sammanhängande spelår, dock att teaterchef skall äga pensionsrätt från tillträdet av sin befattning. Befattningshavare, vilkens verksamhet vid teatern är att anse såsom bisyssla, må icke tillförsäkras pensionsrätt. Anmälan av befattningshavare för pensionsrätt skall göras efter bestämmande av den nämnd (*teaterpensionsnämnden*), varom i § 118 förmäles.

Befattningshavare, som tillförsäkrats pensionsrätt, är skyldig att för densamma tillhöra pensionsanstalten.

3. Befattningshavare, vilkens verksamhet samtidigt omfattar båda teatrarna eller olika åligganden inom samma teater, skall det oaktat anses innehava allenast en befattning. Det ankommer för sådant fall på teaterpensionsnämnden att bestämma den befattning, för vilken befattningshavaren skall anmälas till pensionsrätt.

4. Vad i § 5 stadgas om reglering av befattning skall icke äga tillämpning å befattning vid operan eller dramatiska teatern.

§ 100.

Förutom i de fall, som i § 18 mom. 1 a) och b) avses, är befattningshavare skyldig att avgå med rätt till genast börjande tjänstepension, om han till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte i andra fall än under § 18 mom. 1 b) sägs eller till följd av nedsatt arbetsförmåga finnes vara för framtiden förhindrad att behörigen sköta sin tjänst.

Vad i § 28 stadgas skall i tillämpliga delar gälla för den, som avgått enligt bestämmelsen i första stycket.

§ 101.

Vad i § 21 mom. 1 stadgas om uppnådd ålder av 20 år skall ej utgöra hinder för befattningshavare att räkna tjänstår från och med det första spelår, för vilket pensionsrätt blivit honom tillförsäkrad.

Den, som efter att hava avgått från en befattning med pension, erhåller befattning, som i § 99 mom. 1 avses, skall, utan hinder av vad i § 21 mom. 1 stadgas, äga rätt att räkna tjänstår i den senare befattningen.

§ 102.

1. Tjänstepensionsunderlaget utgör för teaterchef 8,000 kronor.

För annan befattningshavare skall tjänstepensionsunderlaget för varje spelår, för vilket pensionsrätt åtnjuts, utgöra 55 procent av årsavlönningens grundbelopp, beräknat på sätt i mom. 2 sägs, dock att pensionsunderlaget icke må överstiga 8,000 kronor.

2. Med avlöning förstås kontanta löneförmåner samt förmån av bostad och bränsle. Värdet av förmån av bostad och bränsle skall upptagas till $\frac{1}{4}$ av avlöningen i övrigt. Där fråga uppkommer, i vad mån av befattningshavare åtnjuten inkomst skall anmälas såsom löneförmån, har teaterpensionsnämnden att meddela beslut i saken.

Årsavlönningens grundbelopp utgör årsavlönningen, minskad med så stor del av densamma som procenttalet för beräkning av lönetillägg under kvartalet närmast före spelårets början utgör av samma tal, ökat med 100; dock må minskning icke verkställas med högre belopp än som svarar mot det högsta årliga lönetillägg, som med tillämpning av samma procenttal må beräknas å lön, utgående enligt civila avlöningsreglementet. Med procenttal för beräkning av lönetillägg förstås det procenttal, efter vilket de efter växlande levnadskostnader utgående tilläggen beräknas å enligt sistnämnda reglemente utgående avlöning.

§ 103.

1. Teaterchef äger rätt att vid sådan avgång från befattningen, som tillika innefattar avgång ur operans eller dramatiska teaterns tjänst, komma i åtnjutande av genast börjande tjänstepension,

a) därest befattningen av honom innehafts minst 12 år i oavbruten följd,

b) i fall, som avses i § 18 mom. 1 b) och § 100, samt

c) därest — utan att sådant fall är för handen, som avses under a) eller b) härövan — under sammanlagt minst 6 år innehavda förordnanden av annan anledning än av teaterchefen därom uttryckt önskan icke efterföljts av förnyat förordnande.

2. Beloppet av genast börjande tjänstepension för teaterchef motsvarar,

a) där befattningen innehafts minst 12 år eller avgången sker enligt § 18 mom. 1 b), tjänstepensionsunderlaget;

b) eljest tjänstepensionsunderlaget, minskat med $\frac{1}{100}$ för varje full fjärdedel av år, varmed tjänstetiden understiger 12 år, dock med högst $\frac{40}{100}$.

§ 104.

1. För annan befattningshavare än teaterchef utgör hel tjänstepension medeltalet av tjänstepensionsunderlagen under de 10 spelår, då underlagen varit högst, eller, om antalet spelår är mindre än 10, under hela den tjänstetid, varunder pensionsrätt åtnjutits, dock att, om avgången sker enligt § 18 mom. 1 b) eller § 100, därjämte skall gälla, att hel tjänstepension icke må understiga medeltalet av tjänstepensionsunderlagen under de 3 av befattningshavarens spelår, som infallit närmast före det, varunder avgången sker.

2. Där annan befattningshavare än teaterchef avgår enligt § 100, skall pensionen beräknas såsom om avgång skett enligt § 18 mom. 1 c) eller d).

3. Vad i § 9 mom. 4 stadgas skall icke äga tillämpning, där på grund av ökad avlöning ett högre tjänstepensionsunderlag blir gällande för annan befattningshavare än teaterchef.

§ 105.

Pensionsåldern inträder vid utgången av det spelår, varunder befattningshavaren uppnår nedan angivna levnadsålder:

Befattningshavare	Levnads- ålder år	Befattningshavare	Levnads- ålder år
Regissör	60	Manlig korist.....	53
Chef för dekorationsateljé.....	60	Kvinnlig korist.....	50
Manlig solist.....	53	Balettmästare	55
Kvinnlig solist.....	50	Manlig balettmedlem	45
Skådespelare	60	Kvinnlig balettmedlem	41
Skådespelerska	55	Manlig befattningshavare, tillhörande den tekniska personalen	65
Manlig tjänsteman	65	Kvinnlig befattningshavare, tillhö- rande den tekniska personalen....	63
Kvinnlig tjänsteman	63		
Kormästare	60		

§ 106.

Den, som efter att hava uppnått pensionsåldern i eller kommit i åtnjutande av förtidspension för en med pensionsrätt enligt detta reglemente för-
enad befattning, erhåller annan sådan befattning, skall, därest han avgår
från den senare befattningen med rätt till uppskjuten tjänstepension, från
tidpunkten för avgången komma i åtnjutande av sistnämnda pension.

§ 107.

För hel tjänstepension erfordras

20 tjänstår för kvinnlig solist, manlig balettmedlem och kvinnlig balett-
medlem,

22 tjänstår för manlig solist, skådespelerska och kvinnlig korist,

25 tjänstår för regissör, skådespelare, manlig korist och balettmästare,
samt

30 tjänstår för annan befattningshavare, dock att beträffande teaterchef
gäller vad i § 103 stadgas.

§ 108.

1. Annan befattningshavare än teaterchef må, om han tidigast 5 år före
pensionsålderns inträde lämnar sin befattning, kunna av Kungl. Maj:t med-
givas rätt att därvid komma i åtnjutande av genast börjande tjänstepension

(förtidspension), därest avgången finnes icke vara stridande mot teaterns intressen och under förutsättning tillika

a) beträffande tjänsteman och befattningshavare, tillhörande den tekniska personalen, att han räknar minst 30 tjänstår; samt

b) beträffande annan befattningshavare, att hans tjänstetid utgör minst $\frac{3}{5}$ av den för hel tjänstepension erforderliga tjänstetiden.

2. Förtidspension motsvarar beloppet av genast börjande tjänstepension, minskat med $\frac{1}{200}$ för varje full eller påbörjad fjärdedel av år, som vid avgångstillfället återstår till pensionsålderns inträde.

3. Ansökan om rätt till förtidspension ställes till Kungl. Maj:t samt ingives till vederbörande teaterstyrelse, som har att med erforderlig utredning jämte eget utlåtande överlämna ansökningshandlingarna till finansdepartementet.

§ 109.

Tillstånd, som i § 18 mom. 2 sägs, må icke meddelas för längre tid än ett spelår i sänder.

§ 110.

Uppskjutna tjänstepension bestämmes så, att tjänstepensionsrättens kapitalvärde vid avgången är lika med den fond, som beräknas vara samlad för den avgående genom de försäkringsavgifter, som tillgodoräknats honom enligt § 25.

Understiger antalet tjänstår vid avgången det för hel tjänstepension erforderliga antalet, skall för varje felande helt tjänstår den uppskjutna tjänstepensionen minskas med lika stor del som $\frac{3}{5}$ utgör av det för hel tjänstepension erforderliga antalet tjänstår, dock att sådan minskning icke må äga rum vid beräkning av uppskjutna tjänstepensioner för den, som utan rätt till genast börjande tjänstepension avgått från befattning såsom teaterchef.

Därest uppskjuten tjänstepension i annat fall än i § 106 avses skall börja utgå före pensionsåldern, skall pensionen utgöra $\frac{3}{4}$ av det enligt vad ovan i denna paragraf sägs beräknade beloppet.

§ 111.

Rätt till familjepension tillkommer jämväl änkring efter befattningshavare, dock att äktenskapet icke grundlägger pensionsrätt för mannen, om det ingås

a) efter det befattningshavaren fyllt 60 år eller

b) under det befattningshavaren lider av sjukdom, som inom 6 månader efter äktenskapets ingående medför hennes död; pensionsanstalten obetaget att pröva, huruvida familjepension ändock må utgå, där det kan antagas, att sjukdomens livsfarliga beskaffenhet vid äktenskapets ingående icke varit för någon av makarna bekant.

Familjepension till änkring utgår, så länge han lever ogift.

§ 112.

Familjepensionsunderlaget utgör, därest tjänstepensionsunderlaget är lägre än 5,000 kronor, det belopp, som med 150 kronor överstiger 35 procent av tjänstepensionsunderlaget, men eljest ett belopp, som med 400 kronor överstiger 30 procent av tjänstepensionsunderlaget.

§ 113.

1. Beloppet av hel familjepension utgör medeltalet av befattningshavarens familjepensionsunderlag under de 10 spelår, då underlagen varit högst, eller,

om antalet spelår är mindre än 10, under hela den tjänstetid, varunder pensionsrätt åtnjutits. Dock skall därjämte gälla, att hel familjepension icke må understiga medeltalet av familjepensionsunderlagen under de 3 av befattningshavarens spelår, som infallit närmast före det, varunder befattningshavaren avlidit.

2. Avgång enligt § 100 skall vid tillämpning av § 34 mom. 1 anses såsom avgång enligt § 18. Vid försäkringsteknisk beräkning enligt § 34 mom. 1 b) av familjepension skall den försäkringsavgift, som svarar mot hel familjepension, läggas till grund.

§ 114.

Vad i § 34 mom. 2 och § 35 stadgas om änka skall jämväl gälla med avseende å änkring.

§ 115.

Där ej i § 106 annorlunda stadgas, skall med avseende å uppskjuten tjänstepension för innehavd teaterchefsbeftattning samt i fråga om försäkringsteknisk beräkning av sådan pension eller av familjepension för teaterchefs efterlevande tillämpas en pensionsålder av 65 år, dock att, där levnadsåldern vid beftattningens frånträdan är högre, denna högre ålder i stället skall tillämpas.

§ 116.

1. Vad i § 23 mom. 3 och 4 stadgas om nedsättning av tjänstepensionsunderlag skall gälla, om i där angivna fall pensionsunderlagen tillsammans överstiga 8,000 kronor. Härvid skall nedsättningen ske till sådant belopp, att pensionsunderlagens summa blir 8,000 kronor.

På motsvarande sätt skall i stället för det i § 33 angivna maximibeloppet av 2,000 kronor gälla ett sådant belopp av 2,800 kronor.

2. Därest samma person i annat fall än i mom. 1 avses kommer i åtnjutande av mer än en enligt detta reglemente utgående pension, beror på Kungl. Maj:ts prövning, om och i vad mån pensionerna av sådan anledning skola minskas.

§ 117.

1. Befattningshavare erlägger årlig tjänstepensionsavgift med $3\frac{1}{2}$ procent samt årlig familjepensionsavgift med 2 procent av årsavlönningens grundbelopp.

2. Huvudmannen erlägger en årlig avgift av $3\frac{1}{2}$ procent av årsavlönningens grundbelopp.

§ 118.

Teaterpensionsnämnden skall bestå av 3 ledamöter, vilka jämte suppleant för var och en av dem utses av Kungl. Maj:t för viss tid, högst 5 år. Av ledamöterna skall en, som varken får tillhöra teatrarne styrelser eller personal, vara ordförande.

Såsom teaterpensionsnämndens beslut gälle den mening, varom de flesta förenat sig. Har inom nämnden var röstande sin mening och kunna ej två meningar sammanjämka, vare ordförandens mening gällande. Beslut må ej fattas, med mindre samtliga ledamöter eller suppleanter för dem deltaga i avgörandet.

Mot den, som i nämnden sitter, gälle samma jäv som i lag stadgas i fråga om domare.

Talan mot nämndens beslut må av befattningshavare, om vilkens rätt är fråga, samt av huvudmannen hos Kungl. Maj:t föras genom besvär, vilka skola till finansdepartementet ingivas före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöll del av beslutet.

Kungl. Maj:t meddelar närmare föreskrifter angående nämnden och dess verksamhet.

Övergångsstadganden.

1. Pensionsunderlag skall för spelår före den 1 juli 1942 beräknas enligt §§ 102 och 112, dock att pensionsunderlag för spelår, som infallit före den 1 juli 1940, skall beräknas efter årsavlöningen utan sådan minskning, som i § 102 mom. 2 andra stycket sägs.

2. Innehavare av befattning såsom teaterchef, som över månadsskiftet juni/juli 1942 kvarstår i befattningen, skall vid bestämmandet av pensions belopp tillgodoräknas $\frac{2}{3}$ av förfluten anställningstid såsom teaterchef. Vid tillämpning av § 103 mom. 1 a) och c) skall tid, varunder förordnande såsom teaterchef innehafts, tillgodoräknas helt.

Annan befattningshavare, för vilken detta reglemente blir tillämpligt och som före den 1 juli 1942 innehaft sådan anställning vid någon av teatrarna, att pensionsrätt skulle hava förelegat, om bestämmelserna i § 99 mom. 2 första stycket varit tillämpliga, skall vid bestämmandet av pensions belopp tillgodoräknas den tid, under vilken han före nämnda dag efter fyllda 18 år innehaft sådan fast anställning vid någon av teatrarna, som icke varit att anse såsom bisyssla, dock att sådan anställningstid skall tillgodoräknas allenast till $\frac{2}{3}$ i fråga om den del, för vilken icke erlagts pensionsavgifter till kungl. teatrarnas pensionsinrättning, kungl. teaterns (operans) arbetares pensionskassa eller kungl. dramatiska teaterns arbetares pensionskassa eller för vilken erlagda avgifter sedermera återbekommits. Teaterpensionsnämnden bestämmer den anställningstid, som sålunda skall anmälas för tillgodoräkning.

Tjänstårsberäkning, som i föregående stycke avses, medför samma rättigheter, som om den medgivits enligt § 6 och engångsavgift enligt § 9 mom. 1 blivit erlagd.

3. Befattningshavare, vilken såväl omedelbart före som omedelbart efter månadsskiftet juni/juli 1942 innehar anställning vid någon av teatrarna, skall, om han omedelbart före nämnda månadsskifte åtnjutit pensionsrätt i inrättning eller kassa, som i punkt 2 här ovan sägs, bibehållas vid sina rättigheter och skyldigheter enligt de tidigare pensionsbestämmelserna, därest han i skriftlig anmälan till pensionsanstalten före den 1 oktober 1942 uttalar sin önskan härom.

F ö r s l a g
till
**överenskommelse mellan staten och de kungl. teatrarnas
pensionsinrättning.**

Mellan svenska staten, å ena sidan, och de kungl. teatrarnas pensionsinrättning, nedan kallad pensionsinrättningen, å andra sidan, har denna dag överenskommelse träffats om statens övertagande av pensionsinrättningens rörelse på villkor, som här nedan angivas.

Vad i denna överenskommelse sägs om delägare avser, där ej annat framgår, den, som omedelbart före övertagandet var delägare i pensionsinrättningen.

1. Staten övertager från och med den 1 juli 1942 pensionsinrättningens alla rättigheter och förpliktelser jämlikt pensionsinrättningens stadgar eller på annan grund.

I samband härmed förbinder sig staten att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse eller eljest på grund av pensionsinrättningens överlåtelse till staten må kunna riktas mot pensionsinrättningens styrelse eller någon pensionsinrättningens tjänsteman, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för ledamot av styrelsen eller någon pensionsinrättningens tjänsteman på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse pensionsinrättningens förpliktelser.

Vad enligt pensionsinrättningens stadgar gäller för pensionsinrättningen skall hava avseende å staten, och skall, där ej annorlunda föreskrives, statens pensionsanstalt, nedan kallad pensionsanstalten, fullgöra vad enligt stadgarna ankommer på pensionsinrättningen.

2. Bestämmelserna i kap. XI i reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för pensionsanstalten jämte härtill hörande övergångsstadganden — nedan kallade de nya bestämmelserna — skola från övertagandet bliva tillämpliga *dels* beträffande delägare, vilken såväl omedelbart före som omedelbart efter månadsskiftet juni/juli 1942 innehar anställning vid kungl. teatern eller kungl. dramatiska teatern och som icke före den 1 oktober 1942 hos pensionsanstalten skriftligen anmält sin önskan att bibehållas vid sina rättigheter och skyldigheter enligt pensionsinrättningens stadgar, *dels ock* beträffande delägare, som med utgången av spelåret 1939/40 eller därefter intill den 1 juli 1942 avgått med pension och som icke före den 1 oktober 1942 gjort sådan anmälan, som nyss sagts. För avgången delägare, som nu nämnts, skall den efter de nya bestämmelserna omräknade pensionen utgå från och med den 1 juli 1942.

3. Beträffande sådan delägare i pensionsinrättningen, å vilken de nya bestämmelserna icke bliva tillämpliga från övertagandet, skola — med iakttagande av vad i mom. 4 och 7 här nedan sägs — pensionsinrättningens stad-

gar i tillämpliga delar alltjämt gälla; dock att sådan minskning av pensionen, varom förmåles i § 31 i stadgarna, icke skall äga rum.

Erhåller delägare, som avses i första stycket, framdeles ny befattning, varmed följer pensionsrätt enligt de nya bestämmelserna eller enligt andra bestämmelser för av staten anordnad pensionering, och får han för pension i denna befattning räkna tjänstår för tiden för delaktigheten i pensionsinrättningen, skall han — oavsett, att anmälan, som i mom. 2 här ovan sägs, må hava gjorts — icke vidare vara bibehållen vid sina rättigheter och skyldigheter enligt pensionsinrättningens stadgar.

4. Familjepension enligt de nya bestämmelserna skall utgå *dels* från och med den 1 juli 1942 till efterlevande efter sådan delägare i pensionsinrättningen, som avlidit under tiden 1 juli 1940—30 juni 1942, *dels ock*, räknat från och med kalendermånaden näst efter den, då dödsfallet inträffar, till efterlevande efter sådan delägare, som i mom. 3 här ovan avses och som icke på sätt i andra stycket av momentet sägs erhållit ny befattning. Familjepension må dock icke utgå till efterlevande efter den, som jämlikt § 7 mom. 2 i pensionsinrättningens stadgar bibehållits vid sitt delägarskap i pensionsinrättningen eller som gjort sådan anmälan, som i mom. 2 här ovan sägs. Familjepensionsunderlaget för den, som avgått före utgången av spelåret 1939/40, skall vid tillämpningen av detta moment beräknas i förhållande till de efter pensionsinrättningens stadgar beräknade beloppen av huvudpension och tilläggs pension på sätt i § 112 i de nya bestämmelserna är föreskrivet angående beräkning av familjepensionsunderlag i förhållande till tjänstepensionsunderlag, och skola beloppen av huvudpension och tilläggs pension därvid beräknas utan sådan minskning, som i § 31 i pensionsinrättningens stadgar sägs.

5. Delägare, som omedelbart före övertagandet uppbar understöd på grund av sjukdom jämlikt § 10 eller § 11 i pensionsinrättningens stadgar, må bibehållas vid nämnda understöd, så länge pensionsanstalten prövar förutsättningarna för dess beviljande alltjämt vara för handen. Dylikt understöd skall från övertagandet utgå med ett med $\frac{1}{6}$ förhöjt belopp.

6. Teaterchefen Harald André skall för tidigare innehavd regissörstjänst komma i åtnjutande av uppskjuten tjänstepension från avgången från teaterchefs befattningen ävensom erhålla rätt till familjepension, allt beräknat enligt de nya bestämmelserna.

7. Å tjänste- och familjepensioner, som i mom. 3, 4 och 6 här ovan avses, ävensom å understöd, som i mom. 5 avses, skola tillägg utgå i enlighet med vad som vid varje tidpunkt gäller i fråga om nyreglerade pensioner enligt reglementet för pensionsanstalten.

8. Vaktmästaren vid pensionsinrättningen Emil Andersson skall i samband med övertagandet erhålla en gratifikation av 2,000 kronor.

9. Övertagandet av pensionsinrättningens förpliktelser innefattar även skyldighet för staten att förvalta de under pensionsinrättningens förvaltning ställda donationsfonderna, nämligen V. C. A. Svensons donationsfond, Ida Bergers legat, Axel Elmlunds pensionsfond och K. A. Odelius' donationsfond.

Därvid förutsättes emellertid, att utdelningen från dessa donationsfonder i enlighet med av Kungl. Maj:t på förslag av teaterstyrelserna meddelade närmare föreskrifter skall handhas

beträffande V. C. A. Svensons donationsfond och K. A. Odelius' donationsfond av teaternas styrelser gemensamt,

beträffande Ida Bergers legat av operans styrelse samt

beträffande Axel Elmlunds pensionsfond av dramatiska teaterns styrelse.

10. Pensionsinrättningen överlåter vid övertagandet samtliga tillgångar till staten.

Beträffande styrelsens för pensionsinrättningen redovisning för dess förvaltning under tid, för vilken förvaltningen ej förut blivit granskad, och revisorernas granskning av redovisningen ävensom i fråga om avvecklingen i övrigt av pensionsinrättningens verksamhet skall lagen om understödsföreningar i tillämpliga delar gälla.

Staten svarar för alla kostnader, som från och med den 1 juli 1942 äro erforderliga för överenskommelsens genomförande.

Överenskommelsen är upprättad i två exemplar, av vilka vardera parten tagit ett.

Bilaga C.

Förslag

till

överenskommelse mellan staten och kungl. teaterns (operans) arbetares pensionskassa.

Mellan svenska staten, å ena sidan, och kungl. teaterns (operans) arbetares pensionskassa, nedan kallad pensionskassan, å andra sidan, har denna dag överenskommelse träffats om statens övertagande av pensionskassans rörelse på villkor, som här nedan angivas.

Vad i denna överenskommelse sägs om delägare avser, där ej annat framgår, den, som omedelbart före övertagandet var delägare i pensionskassan.

1. Staten övertager från och med den 1 juli 1942 pensionskassans alla rättigheter och förpliktelser jämlikt pensionskassans stadgar eller på annan grund.

I samband härmed förbinder sig staten att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse eller eljest på grund av pensionskassans överlåtelse till staten må kunna riktas mot pensionskassans styrelse eller någon pensionskassans tjänsteman, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för ledamot av styrelsen eller någon pensionskassans tjänsteman på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse pensionskassans förpliktelser.

Vad enligt pensionskassans stadgar gäller för pensionskassan skall hava avseende å staten, och skall statens pensionsanstalt, nedan kallad pensionsanstalten, fullgöra vad enligt stadgarna ankommer på pensionskassan.

2. Bestämmelserna i kap. XI i reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för pensionsanstalten jämte härtill hörande övergångsstadganden — nedan kallade de nya bestämmelserna — skola från övertagandet bliva tillämpliga *dels* beträffande delägare, vilken såväl omedelbart före som omedelbart efter månadsskiftet juni/juli 1942 innehar anställning vid kungl. teatern och som icke före den 1 oktober 1942 hos pensionsanstalten skriftligen anmält sin önskan att bibehållas vid sina rättigheter och skyldigheter enligt pensionskassans stadgar, *dels ock* beträffande delägare, som med utgången av spelåret 1939/40 eller därefter intill den 1 juli 1942 avgått med pension och som

icke före den 1 oktober 1942 gjort sådan anmälan, som nyss sagts. För avgången delägare, som nu nämnts, skall den efter de nya bestämmelserna omräknade pensionen utgå från och med den 1 juli 1942.

3. Beträffande sådan delägare i pensionskassan, å vilken de nya bestämmelserna icke bliva tillämpliga från övertagandet, skola — med iakttagande av vad i mom. 4 och 6 här nedan sägs — pensionskassans stadgar i tillämpliga delar alltjämt gälla.

Erhåller delägare, som avses i första stycket, framdeles ny befattning, varmed följer pensionsrätt enligt de nya bestämmelserna eller enligt andra bestämmelser för av staten anordnad pensionering, och får han för pension i denna befattning räkna tjänstår för tiden för delaktigheten i pensionskassan, skall han — oavsett, att anmälan, som i mom. 2 här ovan sägs, må hava gjorts — icke vidare vara bibehållen vid sina rättigheter och skyldigheter enligt pensionskassans stadgar.

4. Familjepension enligt de nya bestämmelserna skall utgå *dels* från och med den 1 juli 1942 till efterlevande efter sådan delägare i pensionskassan, som avlidit under tiden 1 juli 1940—30 juni 1942, *dels ock*, räknat från och med kalendermånaden näst efter den, då dödsfallet inträffar, till efterlevande efter sådan delägare, som i mom. 3 här ovan avses och som icke på sätt i andra stycket av momentet sägs erhållit ny befattning. Familjepension må dock icke utgå till efterlevande efter den, som gjort sådan anmälan, som i mom. 2 här ovan sägs. Familjepensionsunderlaget för den, som avgått före utgången av spelåret 1939/40, skall vid tillämpningen av detta moment beräknas i förhållande till de efter pensionskassans stadgar beräknade pensionsbeloppen på sätt i § 112 i de nya bestämmelserna är föreskrivet angående beräkning av familjepensionsunderlag i förhållande till tjänstepensionsunderlag.

5. Delägare, som omedelbart före övertagandet uppbar understöd på grund av sjukdom jämlikt § 12 i pensionskassans stadgar, må bibehållas vid nämnda understöd, så länge pensionsanstalten prövar förutsättningarna för dess beviljande alltjämt vara för handen.

6. Å tjänste- och familjepensioner, som i mom. 3 och 4 här ovan avses, ävensom å understöd, som i mom. 5 avses, skola tillägg utgå i enlighet med vad som vid varje tidpunkt gäller i fråga om nyreglerade pensioner enligt reglementet för pensionsanstalten.

7. Pensionskassan överlåter vid övertagandet samtliga tillgångar till staten.

Beträffande styrelsens för pensionskassan redovisning för dess förvaltning under tid, för vilken förvaltningen ej förut blivit granskad, och revisorernas granskning av redovisningen ävensom i fråga om avvecklingen i övrigt av pensionskassans verksamhet skall lagen om understödsföreningar i tillämpliga delar gälla.

Staten svarar för alla kostnader, som från och med den 1 juli 1942 äro erforderliga för överenskommelsens genomförande.

Överenskommelsen är upprättad i två exemplar, av vilka vardera parten tagit ett.

F ö r s l a g
till
**överbenskommelse mellan staten och kungl. dramatiska teaterns
arbetares pensionskassa.**

Mellan svenska staten, å ena sidan, och kungl. dramatiska teaterns arbetares pensionskassa, nedan kallad pensionskassan, å andra sidan, har denna dag överenskommelse träffats om statens övertagande av pensionskassans rörelse på villkor, som här nedan angivas.

Vad i denna överenskommelse sägs om delägare avser, där ej annat framgår, den, som omedelbart före övertagandet var delägare i pensionskassan.

1. Staten övertager från och med den 1 juli 1942 pensionskassans alla rättigheter och förpliktelser jämlikt pensionskassans stadgar eller på annan grund.

I samband härmed förbinder sig staten att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse eller eljest på grund av pensionskassans överlåtelse till staten må kunna riktas mot pensionskassans styrelse eller någon pensionskassans tjänsteman, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för ledamot av styrelsen eller någon pensionskassans tjänsteman på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse pensionskassans förpliktelser.

Vad enligt pensionskassans stadgar gäller för pensionskassan skall hava avseende å staten, och skall statens pensionsanstalt, nedan kallad pensionsanstalten, fullgöra vad enligt stadgarna ankommer på pensionskassan.

2. Bestämmelserna i kap. XI i reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för pensionsanstalten jämte härtill hörande övergångsstadganden — nedan kallade de nya bestämmelserna — skola från övertagandet bliva tillämpliga beträffande delägare, vilken såväl omedelbart före som omedelbart efter månadsskiftet juni/juli 1942 innehar anställning vid kungl. dramatiska teatern och som icke före den 1 oktober 1942 hos pensionsanstalten skriftligen anmält sin önskan att bibehållas vid sina rättigheter och skyldigheter enligt pensionskassans stadgar.

3. Beträffande sådan delägare i pensionskassan, å vilken de nya bestämmelserna icke bliva tillämpliga från övertagandet, skola — med iakttagande av vad i mom. 4 och 5 här nedan sägs — pensionskassans stadgar i tillämpliga delar alltjämt gälla.

Erhåller delägare, som avses i första stycket, framdeles ny befattning, varmed följer pensionsrätt enligt de nya bestämmelserna eller enligt andra bestämmelser för av staten anordnad pensionering, och får han för pension i denna befattning räkna tjänstår för tiden för delaktigheten i pensionskassan, skall han icke vidare vara bibehållen vid sina rättigheter och skyldigheter enligt pensionskassans stadgar.

4. Familjepension enligt de nya bestämmelserna skall från och med den 1 juli 1942 utgå till efterlevande efter sådan delägare i pensionskassan, som avlidit under tiden 1 juli 1940—30 juni 1942.

5. Å tjänste- och familjepensioner, som i mom. 3 och 4 här ovan avses, skola tillägg utgå i enlighet med vad som vid varje tidpunkt gäller i fråga om nyreglerade pensioner enligt reglementet för pensionsanstalten.

6. Pensionskassan överlåter vid övertagandet samtliga tillgångar till staten.

Beträffande styrelsens för pensionskassan redovisning för dess förvaltning under tid, för vilken förvaltningen ej förut blivit granskad, och revisorernas granskning av redovisningen ävensom i fråga om avvecklingen i övrigt av pensionskassans verksamhet skall lagen om understödsföreningar i tillämpliga delar gälla.

Staten svarar för alla kostnader, som från och med den 1 juli 1942 äro erforderliga för överenskommelsens genomförande.

Överenskommelsen är upprättad i två exemplar, av vilka vardera parten tagit ett.

Transumt.

Bilaga E.

Försäkringstekniska beräkningar i anslutning till 1941 års teaterpensionsutrednings förslag.

I. Beräkningsgrunder.

Till grund för beräkningarna har tillämpats »självkostnadsgrunder», d. v. s. grunder vilka beräknas motsvara de verkliga förhållandena och således icke innehålla några säkerhetsmarginaler.

Såsom *räntefot* har valts 4 procent. Vidare har såsom *dödlighetstabell* använts den i SOU 1932: 4 föreslagna tabellen R 32 för respektive kön. Liksom vid tidigare tillfällen, då staten övertagit enskilda pensionskassor, ha några beräkningar rörande kostnaderna för *invaliditetspensionering* ej verkställt. Det material beträffande invalidisering, som skulle kunna hämtas i fråga om teatrarnas personal, är med all säkerhet alltför ringa för att kunna läggas till grund för några beräkningar. För teatrarnas personal torde icke heller, bortsett från tjänstemännen, den från andra yrkesgrupper hämtade invaliditetserfarenheten vara tillämplig. Samma *familjepensionsantaganden* ha använts som vid de försäkringstekniska beräkningarna i samband med teaterpensionssakkunnigas på sin tid avgivna förslag. De vid nämnda beräkningar konstruerade antagandena ha baserats på en statistisk undersökning av familjeförhållandena bland teatrarnas personal. Som resultat av denna undersökning framgick bland annat nedanstående sannolikhet att vara gift och genomsnittliga ålderskillnaden mellan man och hustru.

	Sannolikhet att vara gift	Genomsnittlig åldersskillnad mellan befattningshavare och make
Manlig befattningshavare, ålder 20—65 år	0.73	2
Kvinnlig » » 20—60 »	0.50	5

För åldrar över de angivna har antagits, att inga nya äktenskap ingås och att desamma upplösas endast genom endera makens död.

För änka efter manlig befattningshavare har använts omgiftessannolikheten enligt riksförsäkringsanstaltens grunder, medan för änking efter kvinn-

lig befattningshavare nämnda sannolikhet antagits överensstämma med den, som kom till användning vid fil. dr. Tim Janssons utredning i 1930 års pensions-sakkunnigas betänkande (SOU 1934:29).

Den barnfrekvens, som framgick av förenämnda undersökning ger, om hänsyn toges till de relationer mellan pensionsbeloppet för ensam änka och pensionsbeloppen för barn, som gälla hos statens pensionsanstalt, nedanstående kapitalvärden av barnpensionerna.

II. Beräkning av avgifter.

III. Teknisk balansräkning.

Den tekniska balansräkningen syftar till att undersöka i vad mån de fonder, vilka pensionsinrättningarna skola överlämna till staten, äro tillräckliga för att jämte avgifterna täcka pensionsförpliktelsena enligt utredningens förslag. Med avgifterna förstås härvid icke blott befattningshavarnas avgifter utan även bidragen från staten och huvudmannen, vilka bidrag var för sig antagas överensstämma med befattningshavarnas tjänstepensionsavgift, 3.5 procent av avlöningens grundbelopp. Avgiften för tjänstepension anses med andra ord utgöra 10.5 procent av nämnda grundbelopp. Resultatet av beräkningarna framgår av tabell D.¹

Beträffande värderingen av tillgångarna må nämnas, att de utländska obligationerna icke underkastas någon teknisk värdering utan upptagits till sina nominella belopp, oaktat marknadskurserna ligga väsentligt lägre. Dessa kurser torde nämligen icke kunna anses såsom något mått på obligationernas verkliga värde. I realiteten torde det i stället ligga så till, att obligationerna antingen äro helt värdelösa eller ha sitt fulla värde. Att i en balansräkning av förevarande slag införa något mellanliggande värde förefaller meningslöst. Det synes för övrigt icke uteslutet, att ifrågavarande obligationer kunna vara mera värda i statens ägo än i en enskild ägares hand.

Aktierna ha upptagits till sådana värden, att deras genomsnittliga avkastning under de senaste åren i runt tal motsvarar 4 procent av värdena.

Hänför man den tekniska personalen vid operan och dramatiska teatern till respektive kungl. teaterns (operans) arbetares pensionskassa och kungl. dramatiska teaterns arbetares pensionskassa och samtliga övriga befattningshavare till de kungl. teaterns pensionsinrättning, erhåller man följande tekniska balansräkningar för var och en av de tre kassorna.

Balansräkning för de kungl. teaterns pensionsinrättning.

Tillgångar:		Skulder:	
Svenska obligationer	6,206,200	Kapitalvärde av pensions-	
Utländska obligationer	914,100	förpliktelser	
Skuldförbindelser	961,600	a) för tjänstepension	9,081,700
Aktier	1,154,000	b) för familjepension	625,900
Kapitalvärde av avgifter		Överskott	1,197,400
a) för tjänstepension	1,403,100		
b) för familjepension	266,000		
	<hr/>		<hr/>
	10,905,000		10,905,000

¹ Här utesluten.

Balansräkning för kungl. teaterns (operans) arbetares pensionskassa.

<i>Tillgångar:</i>		<i>Skulder:</i>	
Svenska obligationer	319,600	Kapitalvärde av pensions-	
Utländska obligationer	36,166	förpliktelser	
Kapitalvärdet av avgifter		a) för tjänstepension....	762,600
a) för tjänstepension....	310,800	b) för familjepension....	127,500
b) för familjepension....	59,200		
Underskott	164,334		
	<hr/>		<hr/>
	890,100		890,100

Balansräkning för kungl. dramatiska teaterns arbetares pensionskassa.

<i>Tillgångar:</i>		<i>Skulder:</i>	
Svenska obligationer	145,000	Kapitalvärde av pensions-	
Kapitalvärde av avgifter		förpliktelser	
a) för tjänstepension....	219,600	a) för tjänstepension....	558,300
b) för familjepension....	41,800	b) för familjepension....	90,500
Underskott	242,400		
	<hr/>		<hr/>
	648,800		648,800

Av balansräkningarna framgår ett överskott för alla kassorna tillsammans av i runt tal 790,000 kronor. Skulle de utländska obligationerna betraktas som helt värdelösa, uppstår i stället ett underskott av c:a 160,000 kronor. Vid bedömningen av det överskott, som eventuellt kan anses föreligga, bör man hålla i minnet, att den främsta orsaken till detsamma är det bidrag, som utgår från staten och huvudmännen. Bortses från statens bidrag, sjunker överskottet till c:a 146,000 kronor.

Då staten helt skall bestrida kostnaderna för invaliditetspensioneringen och för dyrtidstilläggen utöver vad som motsvarar 1935 års nivå, inses, att det förefintliga överskottet icke är av sådan art, att kassornas delägare skulle kunna göra anspråk på att få disponera detsamma. Det må dessutom erinras om att det i »självkostnadsgrunderna» ingående ränteantagandet, 4 procent, knappast numera kan anses överensstämma med verkliga förhållandet. Å andra sidan finnas även omständigheter, som verka i förbättrande riktning. Hit hör de inkomster av vissa böter och avgifter, som tillfalla pensionsinrättningarna och som nu lämpligen böra tillfalla staten. En mycket stark ekonomisk förbättring medför ett kvarstannande utöver pensionsålder.

Stockholm den 12 maj 1942.

H. PRAWITZ.